

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik IV.

1894.

Sešitek 6.

Regesti k domači zgodovini.

Spisal dr. Fr. Kos.

(Konec.)

Št. 67. *889, dne 20. januarja, Blatograd.¹*

Kralj Arnulf podeli v popolno last svojemu kapelanu Elolf-u kapelo v Nusplingen-u, katero je imel do tedaj le kot fevd.

«Data XIII. Kl. Feb. anno dominicae incarnationis DCCCLXXX.VIII., indictione VII., anno secundo regni domni Arnolfi serenissimi regis. Actum Mosapurg.»

[Izvirna listina v Monakovem iz Kempten-a. — Mon. Boica, XXVIII, str. 84, št. 62. — Ankershofen, Handbuch der Gesch. des H. Kärnten, II, str. 327 (reg.). — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 668, št. 1761 (reg.).]

Št. 68. *(Nepristna listina.²)*
890, dne 20. novembra, Mattighofen.

Kralj Arnulf potrdi in podeli vsled prošnje solnograškega nadškofa Diotmara solnograški cerkvi razna posestva po sedanjem Solnograškem in Gorenjem Avstrijskem. Dalje jej potrdi dvor in cerkev z desetino v Scafarafeld-u³ ter vsa

¹ Tu omenjeni Blatograd je blizu Vrbskega jezera na Koroškem.

² Nepristnost te listine je dokazal Meiller, Regesten zur Gesch. der Salzburger Erzbischöfe, str. 533, op. 94. — Ponarejena je na podlagi listine z dne 20. novembra 860, št. 42.

³ Scafarafeld je bil pri Ipuši blizu Ulmerfeld-a na Dolenjem Avstrijskem.

zemljo ob Ipuši («Ipsam») med Wagrein-om na vzhodu in rečico Url («Urula»), katera teče v Ipušo,⁴ na zahodu; izvzeta sta le dva ribiča in njuna zemlja na severni strani. V Mölku («ad Magilicham»)⁵ jej podeli tretji del mesta in vso zemljo, katera se nahaja proti vzhodu tiste zemlje, katero so nekdaj njegovi (Arnulfovi) predniki podarili samostanu sv. Emerana; le tri kmetije so izvzete. V Arnsdorfu⁶ ali Wachau-u⁷ prepusti kralj solnograški cerkvi vsa svoja posestva z vinogradi, pičo («saginatione»), goro s hrastovim lesom in travniki med rečeno goro, v Grünz-u («ad Grunzita»)⁸ petdeset kmetij, pet jih je dobil njegov (Arnulfov) fevdnik Dietrik, potem posestva v Loibenu («ad Liubinam»)⁹ ter tretji del mesta v Hollenburgu¹⁰ s tridesetimi vinogradi in petnajstimi kmetijami. Dalje potrdi solnograški cerkvi zemljo poleg reke Traguše («Treisima»), katera (zemlja) je segala od Traismauer-a in cerkve sv. Martina¹¹ proti jugu do Pottenbrunn-a,¹² dalje poleg Donave do kraja, kateri se zove «Tripoliza»,¹³ in potem ob Donavi navzgor do meje, katera loči traismauerski in hollen-

⁴ Url se izliva v Ipušo blizu Amstetten-a na Dolenjem Avstrijskem.

⁵ Magilicha ali Magalicha (list. z dne 20. nov. 860, št. 62) je Mölk, ne pa Mödling pri Dunaju, kar je že iz tega razvidno, da je segala darovana zemlja na zapadu do posestev samostana sv. Emerana v Reznem, katera so bila ob Erlafu. (Chabert v Denkschriften der kais. Akad., Phil.-hist. Classe, III. Bd., 2. Abth., str. 129, op. 13.)

⁶ Arnsdorf, sod. okraj Mautern na Dol. Avstrijskem.

⁷ Glej regist. z dne 20. novembra 860, št. 42.

⁸ Grünz, sod. okraj Herzogenburg na Dol. Avstrijskem.

⁹ Gl. regist. z dne 20. nov. 860, št. 42.

¹⁰ Gl. ravno tam.

¹¹ «Ad Tresimam civitatem et ecclesiam sancti Martini.» — Traismauer je blizu izliva reke Traguše v Donavo. V tem kraju so postavili solnograški nadškofje že v začetku devetega stoletja cerkev sv. Martina, v kateri je bil krščen knez Pribina. (Letopis Matice slov. za l. 1882 in 1883, str. 356.)

¹² Pottenbrunn («ad Potilinesprunnin») je blizu St. Pöltena na Dolenjem Avstrijskem.

¹³ Tega kraja dandanes ni več. Stal je nekdaj blizu Donave od Traismauer-a proti vzhodu.

burški svet. Tudi podeli ali pa potrdi solnograški cerkvi posestva v Penk-u («ad Penninwanc»),¹⁴ Lanzenkirchen-u («ad aecclesiam Anzonis»), potem v Pitten-u («ad Witinesperch») vsa svoja posestva razun tega, kar je bil prepustil Mosogowonu zarad njegovega zvestega službovanja, namreč sto kmetij, dalje posestva v Edlitz-u («ad aecclesiam Ellodis»), v Mönichkirchen-u («ad aecclesiam Minigonis presbyteri»), v Koboldorf-u («ad Guntpoldesdorf»), poleg Rabnitz-e («ad Rapam»), v Sobotici («ad Sabariam civitatem») cerkev z desetino, mitnino, vinogradi in vsemi pritaklinami, v Zöbern-u («ad Siccum Sabariam») ter poleg Pinke («ad Peininchaha»).

V Blatogradu¹⁵ potrdi kralj Arnulf solnograški nadškofiji opatijo («abbaciam»), v kateri počiva sv. mučenik Adrijan in katero so jej podelili že njegovi (Arnulfovi) predniki. Tudi podeli solnograški cerkvi v tem mestu devetino («nonam») od vseh ondotnih kraljevskih dvorov, mitnino in ribnik («piscina»). Dalje potrdi in podeli v Zalaber-u («ad Salapuigin») ¹⁶ dvor, tristo zemljišč («mansis») in ravno toliko vinogradov ter sploh vsa tamošnja državna posestva, v «Quartinahu»¹⁷ cerkev, ravno tako v Kisek-u («ad Gensi»),¹⁸ v Pečuhu («ad V aecclesias») ¹⁹ mitnino, vinograde, gozde in sploh vse, kar je dobila solnograška cerkev od njegovih prednikov, ter vsa svoja posestva v Ruginesfeld-u.²⁰ V kraju, «Durnawa» imenovanem,²¹ so dobili solnograški nadškofje cerkev, posvečeno sv. Rupertu in drugim svetnikom, ter goro

¹⁴ Kar se tiče lege Penk-a in mnogih drugih krajev, kateri so naštet v tem registru, gl. regist z dne 20. novembra 860, št. 42.

¹⁵ Tu omenjeni Blatograd («Mosaburch») je bil blizu Blatnega jezera ob reki Zali. Dandanes stoji ondi Zalavar. Glej mojo «Spomenico», katero je izdala Matica slov., str. 85.

¹⁶ Spomenica, str. 88.

¹⁷ Ravno tam, str. 87.

¹⁸ Ravno tam, str. 86.

¹⁹ Ravno tam, str. 86.

²⁰ Ravno tam, str. 87.

²¹ Najbrže nekje v okolici radgonski na Štajerskem ali bližnjem Ogerskem.

«Parauuoz» z vinogradi, njivami, travniki, gozdi in drugim posestvom, ležečim okoli gore.

Dalje potrdi kralj Arnulf solnograški cerkvi, kar so jej podelili njegovi predniki v Ptuju («ad Pettouiam»), namreč cerkev z desetino in dva dela mesta z mitnino in mostnino. K temu pa še doda tretji del mesta, katerega je imel prej v svoji lasti neki Karantanec,²² ki pa je zgubil svoje imetje, ker je bil zaradi veleizdaje obsojen. Izvzeta so le tista posestva, katera je (Arnulf) prepustil njegovi (Karantančevi) soprogi zaradi njene zvestobe, namreč dvor v vzhodnem ali gorenjem delu mesta, pa tiste dvore, katere je imela takrat v svoji lasti, s sto kmetijami in desetimi vinogradi v Zistanesfeld-u,²³ kjer še niso nikdar njegovi (Arnulfovi) predniki komu kaj podelili. Tudi prepusti solnograški cerkvi zaradi zvestobe svojega nadškofa zemljo, katera se razprostira od dveh postavljenih kupov («acerui») blizu Drave in od mejne višine, katera se zove Breg, po Pobrežju do izliva Dravinje v Dravo.²⁴ Dalje pre-

²² « . . . que proprietas Carantani fuit. » — Z izrazom «Carantanus» so dostikrat v istem času zaznamovali prebivalca slovenske narodnosti. Gl. «Spomenica», str. 70.

²³ Zistanesfeld je bilo najbrže polje med Ptujem in Središčem kraj levega brega Drave. To polje je bilo morebiti prej lastnina kakega slovenskega posestnika, kateri se je zval Čistan. Trstenjak v Novicah, XXXIX (1881), str. 383.

²⁴ « . . . sicut acerui duo prope Trauum positi sunt, ex summitate termini qui uuagreini dicitur, et ita sicut ille uuagreini tendit usque dum Treuina fluit in amnem Trauum. » — Felicetti (Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsqu., IX, str. 22) in Trstenjak (Novice, XXXIX, str. 383) mislita, da je tu omenjena «Treuina» rečica Drvanja, ki teče pri Trebetnichah v Pesnico. Slekovce (Škofija in nadduhovnja v Ptuji, str. 32, op.) pa meni, da je Treuina sedanja Dravinja, katera se pod Ptujem izliva v Dravo. Po mojih mislih ima Slekovce prav. — Felicetti piše, da sta «acerui duo prope Trauum» gorska hrbta na obeh straneh dolnje Pesnice, kar pa je neverjetno, ker je pogorje na vzhodni strani Pesnice preveč oddaljeno od Drave. Verjetnejše je, kar Slekovce pravi, da sta «acerui duo» griča, navožena kupa zemlje, izmed katerih jeden stoji še dandanes, namreč hribček s cerkvico sv. Roka blizu Hajdine pri Ptuju. Drugi, ki je stal nekoliko višje, je bil poravnan. — «Uuagreini» nam je iskati tam, kjer stojita sedanji vasi Breg (nem. Rann) tik Ptuja ter Po-

pusti Kralj Arnulf solnograški cerkvi pri Sulpi mesto Ziup («ad Sulpam ciuitatem Ziup»)²⁵ z vsemi pritaklinami, hrastovimi gozdi in polji ter vso zemljo med Laznico («Luonzniza» = Ločnica) in Sulpo, kateri reki prihajata z Alp, pa do jarka («fossa»), kateri veže Muro in Laznico, dalje gozd Sausal («forestum Susel») z gozdno pravico («cum panno»), katero so imeli on (Arnulf) in njegovi predniki, lov na medvede in mrjasce v «Sladkih dolinah» («in Dulcis uallibus») od 1. septembra pa do sv. Martina. Kar se tiče pravice do tega lova, potrdilo je prebivalstvo s prisego, da jo ima on (Arnulf). — Potem potrdi in podeli solnograški cerkvi vse, kar je imel v Lembach-u tik Rabnice («ad Luminicha iuxta Rapam»), dalje posestva v Nestelbach-u («ad Nezilinpach»), poleg Žabnice («ad Sabnizam») cerkev, dvor in 50 zemljišč, potem posestva ob Rabi («ad Rapam») in v Dudlebski pokrajini («ad Tudleipin»).

Tudi potrdi kralj Arnulf solnograškim nadškofom cerkev sv. Andreja poleg Labodnice («ad Labantam aecclesiam sancti Andree»),²⁶ katero so že njegovi predniki podelili rečnim

---

brežje med Ptujem in izlivom Dravinje v Dravo. Beseda «Wagrein» je sestavljena iz wág (wáge), kar pomenja tekočo vodo, n. pr. reko, morje, val itd., ter rein (rain), kar zaznamuje breg, brežino, višavje. (Glej Lexer, *Mittelhochdeutsches Wörterbuch*.) Sestavljenka «Wagrein» pomenja včasih razvodje med dvema rekama, včasih pa pobrežje pri kaki reki. — Felicetti in Trstenjak trdita, da tu ne moremo misliti na Dravinjo, ker se nahaja od Drave proti jugu, koder ni solnograška cerkev ničesar imela. — Res je, da je v obče reka Drava delala mejo med solnograško nadškofijo in oglejsko patrijarhijo. Vendar je verjetno, da so imeli tu in tam solnograški nadškofje tudi na južni strani Drave svoja posestva. V listini cesarja Karola, kateri je dne 14. junija 811 določil, da naj dela reka Drava mejo med solnograško in oglejsko metropolo, rečeno je tudi, v katerih slučajih je lahko izjema. Cerkve, katere so postavljene blizu Drave ter imajo na nasprotni strani te reke kaka posestva, obdrže naj jih še v prihodnje. Mislim, da je bil ravno tu tak slučaj, da je ptujška duhovnija, ležeča na levem bregu Drave, imela nekoliko zemlje na desnem bregu rečene reke.

²⁵ Spomenica, str. 82.

²⁶ Spomenica, str. 81.

nadškofom, s tako desetino, kakeršna je ondi v navadi, od svojih dvorov pa dodá tako desetino, kakor je opisana v svetih knjigah («in sacris codicibus»), dalje (svinjsko) pičo («saginationem») po vsi Labodski dolini («in omni Labanta ualle»), le na gori, «Forest» imenovani, ne zarad svojega lova. Tudi dovoljuje, da smejo škofje za svojo in cerkveno potrebo sekati drva po rečeni gori in tudi po drugih gorah. Ob jednem jim prepusti rudnik («fossam ruderis»²⁷) na gori «Gamanara».²⁸ — Dalje potrdi kralj Arnulf imenovani cerkvi Engilbaldov fevd poleg Gorčice («ad Gurcizam»), cerkev Gospe svete pri Krnskem gradu («ad Carantanam aecclesiam sancte Marie»)²⁹ s cerkveno desetino («cum decima sicut ecclesiasticus praecipit ordo») od njegovih dvorov, namreč od Krnskega mesta («de Carantana civitate») in drugih dvorov, kateri spadajo k temu mestu, to je od Dravskega dvora («Trahof»),³⁰ Grafendorfa («Gravindorf»)³¹ in Podkrnosa («Curnuz»)³². Na gori pri Podkrnosu podeli kralj solnograški cerkvi dva podložna delavca in njuni kmetiji, potem pravico, na dotični gori sekati les in pasti svinje, ne da bi smeli ugovarjati kraljevski uradniki. Tudi podeli ali pa potrdi posestva v Trebnjem («Treбина»), v Ostrovici («Astarwiza»), na Grobniškem polju («Chrapuofeld»),³³ v Vetrinju («Vitrino»),³⁴ v Brežah («Friesach»), na Krki («Curca»), v Grassluppu («Crazluppa»), v Lungau-u («Lungouui»),³⁵ v

²⁷ Tu imamo v latinskem tekstu slovensko besedo «ruderis» = ruda.

²⁸ Goro «Gamanara» iščimo na meji Koroškega in severnega Štajerskega med S. Leonhard-om in Obdach-om.

²⁹ Spomenica, str. 80.

³⁰ Spomenica, str. 79.

³¹ Najbrže sedanji Grabštajn blizu Celovca na Koroškem.

³² Spomenica, str. 82.

³³ Grobniško polje (Krappfeld) je na Koroškem ob srednji Krki med Starim Dvorom in Št. Vidom.

³⁴ Vetrinj je vas blizu Celovca na Koroškem.

³⁵ Lungau se zove jugovzhodni del sedanjega Solnograškega.

Scheifling-u («Sublich»),³⁶ v Teufenbach-u («Tiufinpach»),³⁷ v Katsch-u («Chatissa»),³⁸ v Pöls-u («Pelissa»), v Kobenz-u («Chumbenza»), poleg Ingeringa («Vndrima»), v Lind-u («Linta»),³⁹ ob Liesingu («Liezniha»), v Brucku («Prucca»), ob Murici («Muoriza»), v Ljubnu («Liubina»)⁴⁰ ter dva kraja v Strassengel-u («ad Strazzinalam»). — Od današnjega dneva naj ostanejo te stvari brez vsakega ugovora v oblasti solnograške cerkve in nobeden izmed njegovih (Arnulfovih) naslednikov, pa tudi nobeden vojvoda, grof, vikar ali pa katerakoli vikarijska oblast ne sme ničesar vzeti od naštetih rečij.

«Data XII. Kal. Decembris, anno Christo . . . . Arnolfi serenissimi . . . . in orientali Francia regnante, indictione VIII. Actum Matahhoua uilla regia.»

[Namišljeni izvornik na pergamentu iz 10. stoletja v c. kr. tajnem dvornem in državnem arhivu na Dunaju. — Juvavia, Anh. str. 112, št. 54. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3. snopič, str. 12, št. 22 (reg.). — Ankershofen, Handb. der Gesch. d. H. Kärnten, II, Reg. u. Urk., str. 11 (reg.). — Zahn, Urkb. f. Steierm., I, str. 12, št. 9 (odl.). — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 678, št. 1801 (reg.)]

Št. 69.

891, dne 9. marca, Rezno.

Kralj Arnulf daruje vsled prošnje solnograškega metropolita in kraljevega nadkapelana Diothmara njegovi cerkvi razun nekaterih stvari na Bavarskem tudi posestva po Slovenskem («in partibus Slauieniensibus»), in sicer v dudlebski grofiji («in comitatu Dudleipa») v Ruginesfeld-u to, kar je nekdanj imel v svoji oblasti vojvoda Kocel («Chocil dux»), in kar je imel v isti grofiji poleg Gnassbach-a («Knesaha»)⁴¹ Reginger v fevdu, potem posestva ob Lendvi («ad

³⁶ Scheifling, vas poleg Mure na Gorenjem Štajerskem, sod. okraj Neumarkt.

³⁷ Teufenbach, vas blizu Scheiflinga.

³⁸ Katsch, vas na Gorenjem Štajerskem, sod. okr. Murau.

³⁹ Lind, vas blizu Knittelfelda na Gorenjem Štajerskem.

⁴⁰ Ljubno (Leoben), mesto poleg Mure na Gorenjem Štajerskem.

⁴¹ Knesaha je Gnassbach, kateri teče med Cmurekom in Radgono v Muro.

Lauenatam»),⁴² katera je imel v fevdu neki Loris, ter poleg Pinke («ad Pennichaham»), kar je dobil v fevd Erinbertov ministerijalec Izak.

«Data VII. Idus Marcii, anno dominice incarnationis DCCCXCI., indictione autem VIII., anno Christo propicio regni domni Arnolfi regis II. Actum Kegenesburch.»

[Chartular iz 13. stoletja v c. kr. tajn. dvornem in državnem arhivu na Dunaju. — Juvavia, Anh., str. 116, št. 56. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3. snopič, str. 13, št. 23 (reg.). — Ankershofen, Handb. der Gesch. d. H. Kärnten, II, Reg. u. Urk., str. 27 (reg.). — Zahn, Urkb. f. Steierm., I, str. 14, št. 10 (odl.). — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 679, št. 1808 (reg.).]

Št. 70.

891, dne 21. julija, Mattighofen.

Kralj Arnulf daruje vsled prošnje freisinskega škofa Waldona kapelo v Sloveniji («in Sclauinię partibus») pri svojem dvoru, Liburna⁴³ imenovanem, katero (kapelo) je imel v fevdu kraljev kapelan Waning, in vse zraven spadajoče reči, Marijini cerkvi v Freisingu ter cerkvi sv. Primoža in Felicijana na Otoku («in loco qui uulgo Uueride uocatur»)⁴⁴

«Data XII. Kal. Augusti, anno dominice incarnationis DCCCXCI., indictione VIII., anno regni domni Arnolfi piissimi regis IIII. Actum ad Matahhoue.»

[Cod. 189, f. 21, in cod. 238, f. 97 v kr. državnem arhivu v Monakovem. — Meichelbeck, Hist. Fris., I/2, str. 403, št. 902. — Reschius, Ann. eccl. Sabion., III, str. 252. — Monum. Boica, XXXI/1, str. 137, št. 66. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3. snopič, str. 13, št. 24 (reg.). — Zahn, Cod. dipl. Austr.-Fris., I, str. 23, št. 25. — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 681, št. 1812 (reg.).]

⁴² «Ad Lauenatam» je najbrže Lendva, katera teče po zemlji ogerskih Slovencev. Nekateri, kakor Kämmer (Anfänge deutschen Lebens in Österreich, str. 269) in Ankershofen (Handbuch der Gesch. d. H. Kärnten, II, Reg. u. Urk., str. 27), mislijo na Labodsko dolino na Koroškem.

⁴³ Liburno nam je iskati na Lurnskem polju (Lurnfeld) blizu Špitala na zahodnem Koroškem.

⁴⁴ Otok (Maria-Wörth) je tik Vrbskega jezera na Koroškem.

Št. 71. (*Nepristna listina*).⁴⁵

891, dne 21. julija, Mattighofen.

Kralj Arnulf daruje freisinški cerkvi vsled prošnje freisinškega škofa Waldona kapelo v Sloveniji («in Sclauinię partibus»), spadajočo h kraljevemu dvoru Liburni («quę Liburna vulgo Lurna uocatur»). To kapelo je papež Caharija posvetil v navzočnosti oglejskega patrijarha Ivana na čast svetemu Petru in na ljubav kralju Pipinu, ko je prišel v rečeni kraj, da bi tu zatrl nastalo krivoverstvo. S kapelo vred je kralj Arnulf podelil freisinški cerkvi tudi vse desetine, katere je kapela že od nekdanj pobirala na oběh straněh reke Drave.

«Data XII. Kal. Augusti, anno dominice incarnationis DCCCXCI., indictione VIII., anno regni domni Arnolfi regis III. Actum Matahoue.»

[Cod. 189, f. 31' ter cod. 238, f. 98' v kr. državnem arhivu v Monakovem. Mon. Boica, XXXI/1, str. 139, št. 67. — Zahn, Cod. dipl. Austr.-Fris., I. str. 23, št. 25. — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 681, št. 1813 (reg.).]

Št. 72.

Med letom 891—893.

Kralj Arnulf dà vsled prošnje škofa Asperta⁴⁶ in grofa Engilskalka Reginhardu, vazalu (solnograškega) nadškofa Theotmara, v popolno last dve celi kmetiji v Železnem na oběh straněh reke Krke v grofiji Roubertovi na Koroškem («in regno Carantano iuxta flumen Gurca in loco Selezna⁴⁷ dicto»). Te dve kmetiji in vse zraven spadajoče dvore, poslopja, obdelano in neobdelano zemljo, njive, travnike itd.

⁴⁵ Listina je ponarejena na podlagi prave listine z dne 21. julija leta 891. Gl. regest, št. 70.

⁴⁶ Aspert je bil škof v Reznem. Zasedel je škofovsko stolico po 14. juliju 891 ter umrl dne 12. marca 893. V tem času je bila tudi ta listina spisana.

⁴⁷ «Selezna» je Železno (n. Selessen) blizu izliva Gorčice v Krko na Koroškem.

sme imenovani Reginhart imeti, podeliti, prodati, zamenjati in sploh ž njimi storiti, kar hoče.

Datum manjka.

[Izvirna listina na Dunaju iz Solnograda. — Juvavia, Anh., str. 110, št. 52. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3, snopič, str. 19, št. 17 (reg.). — Ankershofen, Handb. der Gesch. d. H. Kärnten, II, Reg. u. Urk., str. 16 (reg.). — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 685, št. 1830 (reg.).]

Št. 73.

893, dne 22. oktobra, Ranshofen.

Kralj Arnulf podeli vsled prošnje svojega ljubega opata Snelperona samostanu v Kremsmünstru nekatera posestva, katera so zaradi veleizdaje zgubili mejna grofa Wilhelm in Engilskalk ter njuni sinovi in nasledniki. Ta posestva z dotičnimi cerkvami, desetini, poslopji in podložniki obojega spola so bila v Mautern-u («ad Eporespurch»)⁴⁸ ob Kamp-u («ad Cambe»)⁴⁹ v Perschling-u («ad Persiniacham»)⁵⁰ in po drugih krajih Bavarskega in Slovenskega («in aliis Waioariae scilicet atque Sclaviniae locis vel terminis»).

«Datum XI°. Kal. Novembris anno dominicae incarnationis DCCCXCIII^o, indictione XI^a, anno vero VII°. domini Arnulfi serenissimi regis. Actum ad Ratensdorf.»

[Cod. millen. sec. XII.; cod. Frideric. sec. XIV. — Urkundenbuch des Landes ob der Enns, II, str. 39, št. 29. — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 687, št. 1841 (reg.).]

Št. 74.

895, dne 29. septembra, Öttingen.⁵¹

Kralj Arnulf podeli vsled prošnje svojih fevdnikov, Liupolda, svojega bratranca («nepotis nostri»)⁵² potem Me-

⁴⁸ Eporespurch je sedanji Mautern poleg Donave na Dolenjem Avstrijskem. (Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 687, št. 1839: «Muotarum, quae Eparespurch nominatur.»)

⁴⁹ Cambe je reka Kamp, ki teče vzhodno od Kremsa v Donavo.

⁵⁰ Persiniacha je Perschling med Tullnom in St. Pölten-om.

⁵¹ Öttingen ali Ötting je na Bavarskem blizu Inn-a.

⁵² Tu omenjeni Liupold je bil nečak Liutswinde, matere Arnulfove, tedaj bratranec Arnulfov.

ginwarda in Rudolfa svojemu fevdniku Waltun-u v popolno last nekatera posestva, katera je imel prej le kot fevd, v Truženjski dolini («Thrusenthal»)⁵³ z obema tam sezidanima gradovoma, potem gozd na Dješki Gori («in monte Diehshe»),⁵⁴ tri kraljevska zemljišča v Marki tik Save v Rajhenburgu («in Marchia iuxta Sowam tres regales mansos, quod Richenburch dicitur»), neko drugo posestvo unstran Save na Krškem («aliud predium ultra fluuium Sowam Gurcheult nuncupatum») ter v kraju, Undrina⁵⁵ imenovanem, v Liupoldovi grofiji na vzhodnih stranéh Koroškega («in orientalibus partibus Charanta nominatis») vse to, kar je imel neki Ottelin v fevdu.

«Data III. Kal. Octobris, anno domini DCCCXCV., in dictione XIII., anno VIII. regni domni Arnolfi regis. Actum ad Otinga.»

[Kopijalna knjiga iz 12. stoletja v arhivu stolnega kapiteljna na Krki (Koroško). — Eichhorn, Beiträge zur ältern Gesch. u. Topographie, (1819) II, str. 93. — Archiv f. Kärnten, I (1849), str. 69 (reg.). — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3. snopič, str. 13, št. 25 (reg.). — Zahn, Urkundenb. f. Steierm., I, str. 15, št. 11 (odl.). — Schumi, Archiv f. Heimatkunde, I, str. 74, št. 31 (odl.). — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 697, št. 1861 (reg.).]

Št. 75.

898, dne 31. avgusta, Ranshofen.

Cesar Arnulf podeli vsled prošnje grofa Iring-a in grofa Isimgrima plemenitniku Svetopolku («cuidam viro progenie bonae nobilitatis exorto, Zuentibolch videlicet nominato»), vazalu svojega sorodnika in mejnega grofa Liutbalda, nekatera posestva na Koroškem («in Charentariche»), v grofiji Liutboldovi, in sicer dvor, ki se zove Krka («Gurca»), z vsemi pritaklinami in pa to, kar je Svetopolk dobil v fevd od njega

⁵³ Truženjska dolina je od Velikovca proti severozahodu. V Spodnjih, Srednjih in Zgornjih Tružnjah se nahajajo dandanes razvaline nekdanjih gradov.

⁵⁴ Dješke stójé na gori od Truženj proti severu.

⁵⁵ Undrina je bil kraj poleg potoka Ingeringa, kateri teče blizu Knittelfelda na sev. Štajerskem v Muro.

samega (Arnulfa) ali pa od mejnega grofa Liutbalda v Krški dolini («in Gurcatala») in v Selčah («Zuiszah»)⁵⁶ v popolno last tako, da sme Svetopolk storiti s temi posestvi, kar mu je drago.

«Data II. Kl. Septemb. anno incarn. domini DCCCXCVIII., indict. I., anno domni regni Arnolfi XI. Actum Rantesdorf.»

[Izvirna listina v Celovcu. — Eichhorn, Beiträge zur ältern Gesch. u. Topographie, I, str. 167. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3. snopič, str. 14, št. 26 (reg.). — Ankershofen, Handbuch d. Gesch. des H. Kärnten, II, Reg. u. Urk., str. 38, št. 48. — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 706, št. 1889 (reg.).]

Št. 76.

898, dne 4. septembra, Raushofen.

Cesar Arnulf podeli vsled prošnje grofa Iringa in grofa Isingrima plemenitniku Svetopolku («uiro progenie bonae nobilitatis exorto Zuentibolch nominato»), vazalu svojega so-rodnika in mejnega grofa Liutbalda, nekatera posestva na Koroškem («in Charintariche») v grofiji omenjenega mejnega grofa. Meja podeljeni zemlji je šla od Glodniških alp do Pustih planin in do Schwarbrunn-a, na drugi strani pa do ustja Milse v Motnico in do Dürnstein-a. Na severu je segala darovana zemlja do Mure, na jugu pa do Krke.⁵⁷ Razun tega mu tudi dà v popolno last vse to, kar je prej dobil v fevd

⁵⁶ Selče (Zeltschach) je vas blizu Brež na severnem Koroškem.

⁵⁷ «. . . . ab alpibus Glodnizze ad Desertas alpes, ad Coniuratum fontem, ad confluentia Milse in Motniz et exinde usque Entrichestanne ex una parte montis usque ad Müram fluium et ex alia parte eiusdem montis usque ad Gurkam fluium.» — Glodniške planine so pri Glodniški dolini (Glödnitzthal), po kateri teče Glodnica, katera se pri vasi Mali Glodnici izliva v Krko. — Puste planine so najbrže identične s sedanjim gorovjem «Haidnerhöhe», katero je na severozahodni strani Glodniške doline. Heide = pusta, neobdelana zemlja. — Schwarbrunn je gora na koroško-štajerski meji od Murau-a proti jugozahodu. Besede «ad Coniuratum fontem» so prestava izraza Schwarbrunn, Schwörenbrunn. — Milsa je najbrže sedanji potok Olša, ki se blizu Brež izliva v Motnico, ne pa Ingolsthalerbach, kakor nekateri mislijo. — «Entrichestanne» je najbrže vas Dürnstein ob Olši.

od njega (Arnulfa) ali pa od mejnega grofa Liutbalda v Selčah («Zedelsach»).

«Data II. Nonas Septembris, anno incarnationis domini DCCCXCVIII., indictione I., anno regni domni Arnolfi XI. Actum Rantesdorf.

[Namišljeni izvirnik v Celovcu iz krškega kapiteljskega arhiva, spisan v 10. ali 11. stoletju. — Eichhorn, Beiträge zur ältern Gesch. u. Topographie, I, str. 67. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 3. snopič, str. 14, št. 27 (reg.). — Ankershofen, Handb. der Gesch. des H. Kärnten, II, Reg. u. Urk., str. 39, št. 48. — Zahn, Urkundenb. für Steierm., I, str. 15, št. 12, (odl.). — Böhmer-Mühlbacher, Reg., I, str. 706, št. 1890 (reg.).]

Črtice o kapucinskih samostanih štajerske provincije.

Spisal A. Koblar.

(Konec.)

17. Gradec I.

Vsled sklepa glavnega kapiteljna je bil l. 1599. po naročilu papeža Klemenca VIII. poslan na Avstrijsko Lovrenc iz Brunduza kot prvi glavni komisar Avstrije, Češke in Štajerske. Sezidal je kapucinski samostan na Dunaju in v Pragi. Naprosil ga je nato nadvojvoda Ferdinand, da naj sezida v Gradcu prvi kapucinski samostan v čast sv. Antonu Pad. Vogelni kamen je položil 10. avg. l. 1600. Jeronim grof pl. Portia, škof adrijanski in apostolski nuncij, vpričo nadvojvode Ferdinanda, vsega dvora, plemstva in neštevilnega ljudstva. Stavbe načelnik je postal P. Viktor iz Abruza. Cerkev in samostan, ki sta se postavila iz milih darov, je 6. okt. 1602 posvetil sekovski knezoškof Martin Brenner. Prvo kapelo v čast M. B. je posvetil 27. marca 1612 Peter de Ponte, škof trojanski in apostolski nuncij za Zgornje Nemško. Drugo kapelo zraven velikega altarja je pa posvetil 11. nov. 1654 Ivan Marko pl. Alt-ring, sekovski knezoškof, v čast blaženemu Feliksu iz Kantalicije. Stranski altar na evangelijski plati in altar nove kapele 14. pomočnikov je posvetil sekovski knezoškof Josip Rudolf grof pl. Thun l. 1690. Samostan je bil zatrt l. 1787.

18. Gradec II.

Za ta samostan je 29. avg. 1648 sekovski knezoškof vložil vogelni kamen, katerega so nosili komorni svétniki: Ivan Krstn. bar. pl. Jauenberg, Martin pl. Lichtenheim, Ivan Pavel pl. Lang in Jakob Hildebrand pl. Prandegg. Največ je dal za cerkev in samostan cesarski svetovalec in predsednik dvorne komore Jurij Ludovik grof pl. Dietrichstain s soprogo Ano, roj. bar. pl. Meggau. Cerkev je na čast sv. Janezu Krstn. posvetil sekovski knezoškof Ivan Marko grof pl. Altring 27. avgusta 1651. 23. jun. 1652 je isti škof posvetil altar v spodnji kapeli pri cerkvenih vratih na čast brezmadežni M. D. in ob jednom altar sv. Janeza spozn. v zgornji kapeli. Odpravil je samostan cesar Jožef I. 1786.

19. Gradiška.

Vogelni kamen je vložil korminski župnik Luka baron Delmestri 30. okt. 1650 na svetu, katerega je za stavbišče darovala Kvintilija Mingarella, ki si je izbrala ondi pokopališče. Na čast sv. Antonu Pad. sta bila sezidana iz miloščine cerkev in samostan. Posvetil je cerkev in vel. altar na čast M. B. čist. spočetja in sv. Antonu Pad., in altar sv. Frančiška Filipa in Feliksa v kapeli, 9. avg. 1654 pičenjski škof Frančišek Maksim. pl. Vaccano. Zatrli je samostan cesar Jožef I. 1785.

20. Karlobag pri Reki.

Dne 25. jul. 1710 je vložil vogelni kamen za cerkev sv. Jožefa Marko Mesić, naddijakon v Liki. Senjski škof grof Ratkaj je poslal tja svojega zastopnika, tako tudi vlada svojega. Bivali so v Karlobagu kapucini do l. 1783., ko jih je odgnal cesar Jožef.

21. Kormin (Cormons).

Sklenili so sezidati samostan že l. 1615., a ker je divjala vojska po onih krajih, se je odložilo zidanje. Vložil je vogelni kamen 25. maja 1624 s patrijarškim dovoljenjem Luka Delmestri baron pl. Schönberg, župnik korminski, ki je bil

glavni pospeševatelj podjetja. Največja dobrotnika sta bila grofa Rajmund in Matija pl. Thurn. Posvetil je cerkev na čast lavretanski M. B. 9. okt. 1628 tržaški škof Rajnald Scarlichi (Škrlić), ki je isti dan posvetil tudi stranska altarja: sv. Karola Bor. in presv. Trojice. Zatrli so samostan l. 1785.

22. Kranj.

Sklep, da se v Kranju sezida kapucinski samostan, je bil storjen l. 1637. 5. avgusta 1640 je vpricho obile množice veselega ljudstva vogelni kamen vložil kristopoljski škof in ljublj. sufragan Mihael pl. Kumberg. Večji del glavnice za zidanje je dal Ločan Mihael Papler. Cerkev je posvetil na čast sv. Mihaelu arh. 29. sept. 1644 ljubljanski knezoškof Oton Friderik grof. pl. Buchheim. Isti dan je posvetil tudi v večji kapeli altar lavretanske M. B. Stroške za to kapelo je plačal škof Mihael pl. Kumberg. Altar sv. Gabrijela arh. pred to kapelo in altar v mali kapeli poleg kapucinske rake, postavljen v čast sv. Matiji in sv. Frančišku Ser., sta bila isti dan posvečena. Cesarja Jožefa povelje je odpravilo samostan l. 1786.

23. Ljubljana.

Generalni komisar kapucinskega reda, P. Lovrenc iz Brunduzza, je l. 1604. izbral prostor za samostan v Ljubljani po svojih odposlancih o. Damascenu z Beneškega in o. Bertrandu iz Vidma (Udine). Nadvojvoda je odkazal prostor, in škof Tomaž Hren je položil vogelni kamen 25. apr. 1607. Škof je tudi sam pridigoval in priporočil kapucinski red. 31. avg. 1608, t. j. 14. nedeljo po presv. Trojici, je samostan blagoslovil škof Hren in posvetil veliki altar v čast sv. Janezu Evang. in stranski altar M. B. v kapeli pri porti ter jima vložil veliko lepih svetinj. — «Positio Primi et Primarii lapidis Ecclesiae B. M. V. et B. B. Joannis et Marci Evang. pro Fratibus Capucinis Labaci solemniter facta in Festo s Marci 1607 extra muros in horto Vicedominatus. Anno 1607. 25. Aprilis in Festo s. Marci Ev., harum partium Ap. et Patroni, tradito liberalissime de Capitaneatu ac Vicedominatu suo horto isto, in situm

areamque amaenissimam, Ego Thomas. Ep. Labac. hunc primarium lapidem ad laudem B. M. V. Reginae Coelorum pro Rev. PP. Capucinis hoc in loco Christo militaturis, in propugnaculum hujus patriae praevalidum et in subsidium, consolationem, decus et ornamentum singulare hujus Civitatis Labacensis, quae Metropolis est Prouincia, sub titulo Deiparae Virginis Mariae, Ss. Joannis et Marci Ev. A. B. P. Francisci Patronorum, quorum memoria (sc. B. M. V. et s. Joan. Ev.) et nomen una cum Ecclesiis in Suburbanis Labacensibus, olim per haereticos destructae jacuerunt, solenni ritu in pontificalibus consecraui et hic defixo salutaris et vivificae Crucis vexillo signo, cum summo civium omnium atque uniuersae Civitatis gratulatione et applausu posui feliciter.» — «31. Aug. 1608 Consecratio Ecclesiae et Sacelli Jesu, Mariae et S. Joannis Euang. Labaci ante portam Vice-dominalem (Patrum Capucinatorum), ubi etiam pridie consecrationis consecrauimus campanas duas, puteum et omnia habitacula totius monasterii Pontificaliter. Ad hanc consecrationem accesserunt ex tribus istis Prouinciis processionaliter pie ac deuotissime ultra 35 Parochiae (e quibus palmam prae aliis uniuersis Crainburgensis Archidiaconus et Parochus, Labac. Dioec, Ven. Joannes Fridericus Clemens, Secretarius noster, personarum, numeri, cantus et deuotionis excellentia omnium iudicio obtinuit) Sexcenta vexilla Crucis et multitudo attingens viginti millia hominum affuit, adeo ut Labaci nullo umquam tempore ab hominum memoria tantus populus simul uno agmine collectus fuisse conspectus diceretur. 31. Aug. 1608, Dom 14, p. P. Consecraui Ecclesiam cum Sacello et altaria duo. Sacellum B. M. V. Actus usque ad 3. pom. protractus est. Prandium in Refectorio noui Monasterii. Confirmati 354.» — Tako je opisal postavljanje vogelnega kamna in posvečenje ljubljanske kapucinske cerkve škof Tomaž Hren sam v svojem dnevniku, kateri zdaj leži v zagrebški kapiteljski knjižnici. — Kapelo sv. Janeza Krstn. je sezidal Jager pl. Lebenstein in jo je posvetil Hren v majniku l. 1628. Stranski altar na epistelski plati, postavljen v čast na čelu krvaveči M. B., kot

pribežališču grešnikov, je posvetil 8. maja 1663 knezoškof Oton Friderik grof pl. Buchhaim. L. 16. je v novoprizidani kapeli med obema starima altarjema v spomin bl. Feliksa kapucina postavljeni altar posvetil knezoškof Žiga Krištof grof pl. Herberstein. Na mestu kapucinskega samostana stoji zdaj drevored «Zvezda».

24. *Ljubno (Leoben).*

Mnogo nasprotnikov je oviralo utemeljitev tega samostana. Vendar je cesar dovolil zidanje. Križ je blagoslovil in zasadil provincijal Angelik vpričo grofa Vita Strassolda in barona Caharije Webersberga 19. nov. 1689. Vogelni kamen je vložil 11. nov. 1690 sekovski škof Rudolf Josip knez in grof Thun 11. nov. 1690. Za cerkev sv. Antona Pad. je dala zemljišče in precejšnjo svoto gospa Marija Thessalon roj. Färber. Pripomogla je z denarjem tudi gospa Ana Katarina Panthier. 7. sept. 1692 je knezoškof Thun posvetil cerkev in altarje, namreč veliki altar sv. Antona, na epistelski strani pri prižnici altar Matere božje, kateri je iz svojega postavil baron Webersberg, altar sv. Križa v prvi kapeli, kateremu je prekrbela podobo gospa Eva Rozina Reithenauer, in altar blaženega kapucina Feliksa v drugi kapeli, kateremu je podoba dala napraviti gospa Elizabeta Lebersorger. V kripti spodnje kapele je bila potem pokopana utemeljiteljica Marija Thessalon z brati, v kripti zgorenje kapele pa gospa Ana Katarina Panthier. Samostan v Ljubnem so odpravili v drugem desetletju našega veka.

25. *Maribor.*

Vogelni kamen je položil 1. maja 1613 ljubljanski knezoškof Tomaž Hren vpričo obilega ljudstva, ki je radovedno gledalo neznane mu dotlej kapucine. Luteranci, katerih je bila v mestu večina prebivalstva, so hoteli vse uničiti z obrekovanjem in zasmehovanjem, a se jim ni posrečilo. Cerkev in samostan je sezidal na svoje stroške Ivan Jakob grof Kisel, komornik nadvojvode Ferdinanda. Posvetil je cerkev 25. okt. 1620 sekovski škof Jakob Eberlein na čast Mariji

Devici, Materi usmiljenja in pribežališča. Altar v kapeli pri velikih vratih je bil posvečen v čast sv. apostoloma Janezu in Jakobu, in sicer z velikim altarjem vred. Altar pri zakristiji na levi strani cerkve je pa sezidal l. 1638. grof Jurij Jernej Kisel, imenovan Zwickel, in posvetil ga je 10. avgusta pičenjski škof ter ljubljanski prošt Frančišek Maksimilijan Vaccano na čast Materi božji in sv. Frančišku in sv. Antonu Pad. Kapucini so morali zapustiti ta samostan l. 1784.

26. Murek.

Sekovski škof Maksimilijan grof pl. Gandolf je vložil 3. maja 1667 v Mureku vogelni kamen za kapucinsko cerkev Marije Device brez madeža spočete. Stavbišče, ki je spadalo pod grajščinstvo Volbanka pl. Stubenberga, so darovali dediči Knittelnovi in mureška srenja. Dobra podpora pri zidanju je bilo volilo baronke Ivane Preinerjeve. 1. maja 1672 je sekovski škof Večeslav grof pl. Hoffkirchen posvetil veliki altar M. B., drugi dan pa prvo kapelo in altar sv. Antona Pad. Pozneje sta bila postavljena altarja sv. Barbare in sv. Jožefa. Mureški samostan so odpravili l. 1788.

27. Novo Mesto.

Prošt Mihael pl. Kumberg je večkrat prosil, da bi prišli kapucini v Novo Mesto. Takó se je bil obrnil s prošnjo na kapitelj, ki je bil zbran 7. julija 1653 v Gradcu. A med tem je prosilec umrl. Njegov naslednik, prošt Ivan Andrej plemeni Stemberg, je ponovil prošnjo l. 1654. Zoprvali so frančiškani. Poslan je bil l. 1655. v postu v Novo Mesto pridigovat o. Reginald, Ljubljančan, kakor poprej že o. Martin, Radovljčan. Poslednjič je bil prošt Stemberg od nuncija izbran za sodnika v tej prepirni zadevi. Ker je prosilo za kapucine vse mesto, odločil se je za njih naselitev. Vogelni kamen je vložil 11. jun. 1658 prošt Stemberg. Postavil se je samostan zunaj mestnih vrat, na svetu, katerega je daroval Jurij Jankovič s soprogo Marijo Sidonijo, roj. bar. Russenstainsko. Vogelni kamen so nesli iz prošnje na stavbišče: Jurij Jankovič,

Volbank Adam Mordax, Lovrenc Paradeiser in Žiga Gušič. Delo je zastalo, ker so se frančiškani pritoževali v Rimu. Slednjič je deželni glavar Volbank Engelbert grof pl. Turjaški stvar poravnal, ko je dal frančiškankom 500 gold. Ta grof Turjaški je tudi dal skoro ves les za stavbo iz kočevskih gozdov. Cerkev je posvetil na čast sv. Jožefu senjski škof Ivan Smoglanović 4. septembra 1672. Leta 1786 so zaprli samostan.

28. Ptuj.

L. 1615. so si izvolili kapucini smanji trg v mestu za stavbišče samostanu. A zavrgli so ta načrt in 22. jul. 1623 je bil na drugem kraju vložen vogelni kamen v navzočnosti Ivana Ulrika kneza pl. Eggenberga in vojvode Krumovskega, ki je na svoje stroške sezidal cerkev in samostan. Posvetil je cerkev in veliki altar na čast sv. Frančišku Ser. sekovski knezoškof Jakob Eberlein 29. jun. 1630. Stranski altar M. B. v kapeli pri zakristiji in altar sv. Antona Pad. je škof posvetil ob istem času. Cesar Jožef je l. 1786. odpravil kapucine tudi iz Ptuja.

29. Radgona.

L. 1614. so se začele delati priprave za zidanje cerkve in samostana radgonskega na stroške Jakoba, prošta v Stanzu. Vložil je vogelni kamen, katerega so nosili kanoniki iz Stanza, prošt sam dne 25. julija 1617. Cerkev je pa posvetil na čast sv. Jakobu sekovski knezoškof Jakob Eberlein 27. okt. 1620. Pogorelo je vse mesto s samostanom in cerkvijo vred 2. okt. 1645, a pozidali so zopet samostan iz nabrane miloščine l. 1648. Veliki altar sv. Jakoba in stranski altar sv. Antona Pad. je pa posvetil 18. sept. 1652 sekovski knezoškof Ivan Marko. Kapucini so zapustili ta samostan med l. 1810. in 1820.

30. Reka.

Dne 28. avg. 1610 je bil vložen vogelni kamen in 14ega junija 1613 je Klavdij Zosomenus, škof puljski, posvetil cerkev na čast sv. Avguštinu; stranska kapela je bila posvečena na čast M. B. Samostan na Reki so zaprli l. 1783.

31. *Trst.*

Dovoljenje za zidanje so dobili kapucini l. 1617. in vogelni kamen je vložil tržaški škof Bertis. Cerkev je posvetil škof Rajnald Scarlichi 24. apr. 1623 na čast sv. Apolinaru, dijakonu in tržaškemu mučeniku. Altar na čast blaženega Feliksa Kantališkega (kapucina) je posvetil škof Scarlichi l. 1630. Tržaške kapucine je razpustil cesar Jožef I. 1785. Pozneje so se zopet naselili, a podložni so neposredno generalu v Rimu.

32. *Varaždin.*

48 let so frančiškani zadrževali zidanje kapucinskega samostana v Varaždinu. Slednjič je uvel ondi provincijal o. Lambert pl. Niederdorf 26. okt. 1699 pet kapucinov. Zemljišče za samostan je podarila bratovščina presv. Trojice s kapelo presv. Trojice in pokopališčem. Potrebovali so kapucini tudi sosednji župnikov vrt. Grof Jurij Erdödi, ki je imel blizu nekaj svoje zemlje, je isto zamenil z župnikom za vrt in ga je podaril kapucinom. Drugi svet okoli je samostan prikupil. Vogelni kamen za cerkev presv. Trojice je blagoslovil in vložil 25. apr. 1701 zagrebški škof Štefan Seliščević. Cerkev in samostan sta se sezidala iz miloščine. 17. jul. 1706 je zagrebški škof Martin Brajković posvetil cerkev na čast presv. Trojici. Navzoč je bil hrvatski ban grof Ivan Palfi z obilim plemstvom iz Hrvatske. Veliki altar je dala iz svojega napraviti gospa Rotija Vagičan roj. Vragović, altar M. B. na evangeljski strani pa Ivan Kukuljević. Altar sv. Antona Pad. na epistelski strani je postavil Ivan Uzulin, kapelo in altar bl. Feliksa Kantališkega pa Jurij Plemić, protonotar Hrvatske. V drugi kapeli so naredili altar sv. Ane. L. 1783. je vlada odpravila ta samostan.

33. *Zagreb.*

Leta 1615. se je sprožila misel, da se sezida v Zagrebu kapucinom samostan. Prvi kamen je vložil 5. maja 1618 Peter Domitrović, škof zagrebški in opat pri M. B. v Topatski. Cerkev in samostan, sezidana iz miloščine, je posvetil zagrebški

škof Frančišek Ergel 1. avg. 1631. Altar v prvi kapeli poleg zakristije je napravil na čast presv. Trojici Leonard Petronelli; bil je pozneje ondi pokopan s svojo soprogo. Drugi altar je bil sv. Frančiška. L. 1664. je bil na epistelski strani postavljen altar sv. Antona Pad. in posvetil ga je zagrebški škof Peter Petretić.

Kronologična vrsta velesovskih prednic.

Sestavil Janko Barle.

Ni se nam ohranil noben zapisnik velesovskih prednic, kakor o nekaterih drugih samostanih, zato se ne more podati natančen pregled upravljanja v nekdanjem samostanu belih nun velesovskih. Res nam je ohranil Valvasor (*Ehre des Herzogthums Krain* XI., str. 367) nekoliko njih imen in letnic, vendar je ta imenik nepopolen, kakor je tudi nepopolen in semtertje napačen oni, katerega je sestavil Milkowicz v svoji knjigi «Die Klöster in Krain» (str. 163). Izvestno ni tudi sledeča vrsta prednic popolna, vendar mislim, da nam bode saj nekoliko izpolnila njih imena in letnice. Poslužil sem se razun gorenjih dveh virov tudi raziskovanja J. Parapata v *Letopisu Matice Slovenske* od l. 1872 in 73.¹ in A. Koblarja v *Izvestjih*,² kakor tudi podatkov, kateri se nahajajo v matičnih knjigah velesovske župnije. Dominikanke so si same volile prednico in patrijarh oglejski jo je čez osem dni potrdil, ako se med tem časom nihče ni zoper njo pritožil pri gorenjskem naddijakonu (*Izvestja* I., str. 32). Nastopna imena velesovskih prednic nam je tedaj ohranila zgodovina:

1. Mechilda. Imenuje se meseca septembra l. 1239. v pismu, v katerem je očak Bertold vtelesil velesovskemu samostanu del posestev kapele sv. Tomaža v Cerkljah.³

¹ Doneski k zgodovini samostana velesovskega str. 18 — 32.

² Drobtinice iz furlanskih arhivov v letniku I., str. 32, 33; v letniku IV., str. 18, 19.

³ Schumi: U. B. str. 79.

2. Marjeta, «Magistra sive Priorissa,» imenuje se v l. 1271. in 1277.

3. Lieba l. 1302.

4. Marjeta z Mirne l. 1330.

5. Neža l. 1339.

6. Atheit Hertemberška l. 1344.

7. Izalda Ostrovrška l. 1346., 1347., 1348., 1358.

8. Katarina grofica Ortenburška l. 1349. in leta 1361. Bila je jedna šesterih hčerá Albrehta II. in Helene Ortenburške. Utemeljila je v Velesovem večno obletnico z 10. duhovni. Najbrž je ta Katarina ista oseba kot Katarina s Kamna (Stein), katera se imenuje v l. 1355., 1361., 1362., 1369., ker bi si ne mogli drugače tolmačiti, da sta v jednom letu dve prednici istega imena. Ker je bila teta Erharda s Kamna, je lahko mogoče, da je imela obojni naslov.

9. Alheida Gorjanska (von Göriach) se imenuje v l. 1359., 1360., 1366. Znabiti je bila izvoljena za poprejšnjo. L. 1360. je predstavila očaku Ljudevitu svojega kapelana Meinharda za župnika cerkljanskega.

10. Maylein Kelerberška (von Chellerberch) l. 1363.

11. Ana pl. Stretvik l. 1371., 1372., 1381.

12. Katarina pl. Apec (Aplitz) l. 1382., 1383., 1385., 1388., 1394.

13. Elizabeta Kolovška (von Gerlachstein) leta 1389., 1391.

14. Jera Lindeška (von Lindeck) l. 1402 — 1408. Naprosila je frizinškega škofa Bertolda, da je dal dne 24ega novembra l. 1402. napraviti v Loki prepis ali transumpt ustanovnega pisma velesovskega samostana.

15. Marjeta Liebensteinska l. 1414., 1421., 1426.

16. Alheida Šneberška l. 1425., 1434. V pismu iz l. 1436. (leži v veles. arhivu), v katerem se prednik Andrej in ves konvent bistrski združujejo v molitvah in dobrih delih z velesovskimi nunami, imenuje se podprednica Klara in dvajset sester. Njih imena se glasé: Katarina Posenik (najbrž iz Poženka), Uršula Vajst, Ana Paradajzar (pozneje pred-

nica), Uršula Rajman (pozneje prednica), Katarina Ferveker, Zofija Pirec, Kristina Rosenberger, Rotija Sauer (pozneje prednica), Klara Paradajzar, Ana Gal, Marjeta Sauer, Marjeta Geltar, Rotija Stramler, Katarina Ralienc, Magdalena Hajn, Rotija Aver, Elizabeta Blesl, Lena Grimšič, Magdalena Paradajzar, Marjeta Hamerler. Kakor vidimo, bile so nune največ iz naših domačih plemenitih rodovin, izmed prostega naroda bilo jih je izvestno malo.

17. Neža Apfalter l. 1426.

18. Ana Paradajzar l. 1441., 1450—1459. L. 1446. je predstavila kot patrona cerkljanske župnije vikarju oglejskega patrijarha za cerkljanskega župnika tedanjega velesovskega kapelana Janeza Grysana iz Lobave, «presbyterum Misnensis dioecesis».

19. Katarina l. 1447.

20. Rotija Sauer l. 1460., 1461.

21. Uršula Rajman l. 1463., 1468.

22. Ana pl. Galenberška. To je izvestno ona Ana Gal, katera se imenuje v gorenjem imeniku. Umrta je l. 1475.

23. Jera Plast. Potrjena je bila za prednico 31. maja 1475., a cerkljanskemu župniku in naddijakonu bilo je naročeno, da naj jo vmeši. Imenuje se tudi v l. 1478., 1479.

24. Suzana pl. Grimšič l. 1480.

25. Rotija Ekar l. 1486.

26. Barbara Mindorfer l. 1488., 1492., 1497., 1499., 1505., 1507., 1508., 1521. Ta prednica je ustanovila dne 24. februarja 1494 cerkljanskemu župniku v poboljšek takozvano kostniško kapelanijo ali beneficij sv. Tomaža.⁴ L. 1505. je dobila tudi nekatere privilegije za svoje nune od patrijarha. (Izvestja, IV., str. 18.)

27. Apolonija Gal l. 1517., 1518., 1520.

28. Rotija Paradajzar l. 1521., 1522.

29. Julijana s Peč (Petschach) 1522—1524, 1526 do 1528, 1531—1538. Ona je zopet sezidala grad Kamen (Frauen-

⁴ Gl. Ivan Lavrenčič: Zgodovina cerkljanske fare, str. 35.

stein) nad samostanom, katerega so bili Turki l. 1471. razdejali. Kralj Ferdinand je podelil gradu dne 28. mar. 1533. vse pravice in svoboščine, kakoršne so uživali drugi kranjski gradovi.

30. Neža pl. Lihtenberška l. 1542—1553.

31. Ana Gal, katera je bila od oglejskega patrijarha dne 18. oktobra 1553. potrjena za prednico.

32. Katarina Herič l. 1555—1568. Ker je bil tedanji cerkljanski župnik Krištof Schwab pl. Lihtenberški in Tufštajnski (od l. 1546—1596) naklonjen novi Lutrovi veri, ovirala ga je prednica v duhovenskem poslovanju, dokler se ni stvar l. 1566. ugodno poravnala.⁵

33. Marjeta Maloprav (Mallapraw) l. 1576—1590.

34. Magdalena Strauss l. 1593., 1594.

35. Magdalena Kern, katera je bila potrjena dne 25. oktobra 1594. in bila prednica do svoje smrti (l. 1632.), tedaj celih 38 let.

36. Katarina Tavčar; potrjena je bila za prednico 5. marca 1632., a imenuje se tudi v l. 1635., 1637.

37. Rozina Kralj je bila potrjena za prednico dne 24. novembra 1638. V krstni knjigi se omenja kot kuma l. 1639. Umrta je l. 1644.

38. Ana Regina Taučar pl. Strausseneck je bila izvoljena l. 1644. Kot krstna kuma je zapisana v l. 1645. in 1646. Valvasor, in po njem tudi Milkowicz, omenja v l. 1645. prednico Agato Oberegger, kar je pa izvestno napačno.

39. Rozina Oberegger je bila potrjena 12. sept. 1647. Morda je imela dva imena: Rozina in Agata. Imenuje se tudi v l. 1648., 1655., 1657. (v krstni knjigi).

40. Uršula l. 1649.

41. Katarina Kreč (Kreitsch) l. 1662.

42. Ivana Suzana baronica Paradajzar l. 1671., 1682., 1688—1693.

43. Ana Katarina pl. Pekern l. 1687.

---

⁵ Gl. Iv. Lavrenčič: Zgodovina cerkljanske fare, str. 14.

44. Marta Gal je bila izvoljena 21. decembra 1692. (stara je bila že 54 let), a vmesil jo je Andrej Gal, župnik in naddijakon celjski (izvestno njen sorodnik). Parapat je krivo bral Ballin, mesto Gallin.

45. Ana Katarina Petenek (Pettenegg) l. 1699—1722.

46. Marija Antonija Šerenburg (Schernburg). Njeno izvolitev je potrdil dné 27. oktobra 1722. patrijarh Dionizij Delfin v Vidmu. Rojena je bila ta prednica menda l. 1681. V velesovskem samostanu je preživela 38 let (10 in pol leta prednica). Umrla je 23. marca l. 1733., a pokopal jo je sam naddijakon Janez Andrej pl. Flahenfeld. Milkowicz omenja, da za njo sledita Marija Ksaverija Knesenhof, vendar se je vrezal, zakaj v mrtvaški knjigi veles. samostana beremo: «7. Januarii 1733. mortua D. Francisca Xav. Knesenhoff, Ord. S. Dom. professa, aetatis circiter 33 a.»

47. Marija Beatrika Fabijanič je bila prednica v veles. samostanu od l. 1733. do l. 1764. Rodila se je l. 1696., v samostanu je pa preživela dolgih 50 let; 30 let kot prednica. Pokopal jo je dne 23. marca ljubljanski kanonik in naddijakon Jožef pl. Volvic (Wolwiz).

48. Marija Neža Plavec (Plautz), porojena v Železnikih l. 1719. Prednica je postala l. 1764. Pokopali so jo 21. januarja 1797. Dekret, s katerim se je odpravil velesovski samostan, je bil napisan 3. julija 1782. Ko je prišel tja komisar Ursini grof Blagajski, našel je poleg prednice še te-le nune: Mihaelo in Aleksijo Peterman, Marijo Notburgo iz Buzeta, Maksimilijano Baumgarten, Ksaverijo Pavlič, Ignacijo Gogalj, novico Frančiško Plavec in nekoliko gospâ kranjskih plemenitaških rodovin.⁶ Nunam se je l. 1783. dovolilo, da smejo ostati v samostanu do svoje smrti, kar so tudi storile. Po smrti prednice Plavec, izbrale so si nune za vodnico neko Terezijo Veber, katera je umrla 7. novembra l. 1806., stara 67 let. Semkaj preselile so se tudi mekinske nune s svojo opatinjo Matildo baroneso Gal (pokopali so jo

⁶ Gl. Milkowicz: Die Klöster in Krain, str. 198.

6. sušca l. 1797.; stara je bila 83 let). L. 1789. je bilo v Velesovem 15 dominikank in 19 klaris, l. 1804. pa le 7 dominikank in 9 klaris, a l. 1808. pa vseh skupaj le še 13. Zadnja med vsemi je umrla dné 21. februvarja dominikanka Avguščina pl. Bartoloti, stara 76 let.

Dvoje listin iz reformacijske dobe.

Priobčil V. L.

V farnem arhivu v Škocijanu pri Turjaku se nahaja dvoje listin iz reformacijske dobe, in sicer iz let 1597 in 1598. Č. g. župnik Kosec mi ji je blagovovil posoditi v prepis. Prva je pismo nadvojvode Ferdinanda do kranjskih protestantskih stanov in obsega odgovor na njihove pritožbe. Ferdinand pravi, da nima namena, vzeti Turjačanom patronatske pravice nad škocijansko faro, vendar zahteva, naj po vzgledu svojih pradedov vmesté katoliškega župnika. Škocijan je bil namreč že od l. 1564. dalje v protestantskih rokah. Znamenitejši predikanti, ki so tam službovali, so: Andrej Savinec 1579—1581 (kot dijakon), 1581—1583 Marko Xylander (= Lesnik), 1585 do 1589 Jurij Dalmatin, 1590 Benedikt Pytoter, 1595 zopet Andrej Savinec, v teku leta 1598. pa Janez Wolfinger, Nikolaj Wuritsch in Janez Znojilšek. Že nadvojvoda Karol je zahteval od Turjačanov, naj dokažejo svojo patronatsko pravico, a ti so se sklicevali na staro pravo svoje rodovine, in tako je mirovala stvar do l. 1597., ko je izdal Ferdinand četrero ukazov, da naj se vmestí v Škocijanu katolišk župnik. O tej zadevi govori prva naša listina. Toda vsa povelja so bila brezvspešna, zaradi česar je 1598. l. zapovedal nadvojvoda stiškemu opatu in vice-domu, naj Andreja Piscatorja (najbrž Slovenca — Ribiča) vmestita na škocijansko faro. Dné 12. majnika prideta v Škocijan, kjer se jima sicer Vajkard Auersperg ni ustavljal, vendar pa tudi ni hotel izročiti cerkvenih ključev. Prepovedal je podložnikom slušati župnika, njegovo živino je dal odgnati, od podružnic mašne obleke, kelihe in ključe prenesti v grad,

one podložnike pa, ki so komisarje podpirali, zapreti. Škof ljubljanski se je pri teh razmorah obrnil do nadvojvode, da naj uredi župnikove dohodke in dá povelje, da se pripravijo uradniki Auerspergovi. Nató je Ferdinand Auersperga poklical v Gradec na odgovor, vicedomu Jožefu pl. Rabatta in deželnemu oskrbniku baronu Sigmundu Eggu pa je iz nova naročil, naj predikanta Znojilška izženeta, katoliškega župnika pa vmestita. Ta ukaz obsega druga naša listina. Zvršilo se je povelje 6. septembra 1598. l. s pomočjo oborožencev. Vajkarda in Ditriha Auersperga ni bilo ta dan doma. Ko je prišel deželni sodnik s sto strelci pred grad, je dal streljati na Auerspergovega sodnega slugo, in pisar, na čegar glavo je bilo razpisanih sto cekinov, mu je komaj ušel.¹ Tudi predikant Znojilšek je moral bežati. Šel je na Hrvatsko k Juriju Zriniju. L. 1599. je pa zopet na skrivnem prišel na Kranjsko, živel delj časa skrit s Felicijanom Trubarjem vred v Čretežu (Reutenburg) in šele l. 1601. je zapustil deželo in šel v Tubingo. Umril je l. 1607.²

V prvi listini odgovarja Ferdinand tudi na stanovsko pritožbo gledé preganjanja evangelijskih Vipavcev. Stvar je bila pa ta. Že v letih 1581., 1583., 1584. in 1595. so dobivali baroni Lanthieriji od nadvojvode Karola in njegovih naslednikov stroge ukaze, da naj prepodé nekatere Vipavce, ako se ne spreobrnejo. Ti ukazi pa se niso izpolnili do pičice, kajti nekaj protestantov je še ostalo v Vipavi. Tudi neki predikant se je bil vtihotapil. Na posestvu Viljema pl. Schnitzenpauma so napravili protestantje celó svoje pokopališče. Nadvojvoda Ferdinand pa je nató zapovedal 23. aprila l. 1597. Lanthieriju, da naj odpravi protestantske shode, prepodí vse krivoverce, in, če bi se po šestih tednih še kateri pokazal v Vipavi, naj ga vjame, sicer zapade kazni 1000 cekinov. Tudi naj pomaga goriškemu župniku podreti novo pokopališče.

¹ Dimitz, III. 278 seq.

² Obširnejši životopis Znojilškov ima dr. Elze v knjigi: Slov. prot. Gesangsbücher im 16. Jh., na str. 36.

To je bilo res 2. maja 1597 razdrto, na kar so se stanovci pritožili pri nadvojvodi.³

Listini v škocijanskem arhivu sta istodobna prepisa. Druga listina (iz l. 1598.) je morala Dimitzu saj v odlomkih znana biti, ker navaja v svoji zgodovini oddelek, ki govori o Znojilšku. Mislim, da je povzel ta odstavek iz zapisnikov deželnega zbora, katere navaja v opomnji (Gesch. Kr. III, str. 279.).

Listini se glasita takó:

I.

Ferdinand etc. Wir haben zwar Eur vnss vom 20 verschinen Monats Juny zuegesandte vnbeschaiden vnd straffmassige Schrift, etliche vermainte in Religionssachen erdulndende widerwertigkaiten, sonderlich aber die Pfarr St. Cazian betreffendt, mit sonderm hechsten vnghenedigisten misfallen verstannden vnnd solches vmb sovill mehr, weil dieselbe in frembder materj so die Landleut oder Ihre priuilegien nit berüert, blofs zu verkhleinerung vnd verschimpfung vnserer mit guettem reyyffen bedacht aussgefertigter verordnung, mit hindansezung aller gegen vnss als Eurn Herrn vnd Erb-Landtsfürsten schuldiger reuerenz, respects vnd beschaidenhait also vnbedachtsamb ergangen vnd gestelt worden.

Derowegen wir den woll vberflissig befuegte vrsachen hetten, euch darauf nit allein nichts zuantwortten, sondern auch disen Eurn alzuuill vbermachten vermessen Vnffueg gegen euch mit solcher demonstration zuanten, das Ir vnns hierdurch missfallen erzaigt zuhaben wüerkhlich empfinden vnd hinfüro Euch des schuldigen respects vnd gehorsams etwas besser zuerindern vrsach haben sollet. Weillen wir aber auss lauter grosser angeborner fürstlichen gedult vnd güette, auch dissmall noch immer zuhalten vnserer gewonten vnd menighklich bekhanten sanfftmueth vnd milde nach zugeben vnd also vil mehr Euch zu Eur selbsaigner corregerung vnd erkhanthuffs Eurer erzaigten vngebür anlass zugeben gedenken. Also wellen wir Euch solchen Eurn vnffueg für dissmall allein hiemit zum allerchechsten verweisen, beinebens aber auch zur antwort souil angedeut haben, das wir niemallen vnd khainesweegs bedacht

³ Dimitz III. 275. seq.

gewesen, denen von Aursperg Ir vogtey vnd Lehenschafft vber gemelte Pfarr St. Cazan zuentziehen, sonndern Sy bey derselben gebrauch, wie es Ire Voreltern vber die 300 Jar, Eurn selbs anzeigen nach, im innhaben gewesen, verbleiben zulassen. Dieweil aber Ire gottselige Voreltern von aim zway vnd dreyhundert Jarn bemelte Pfarr jeder zeit nur der Römisch Catholischen alleinseligmachenden Religion zuegethanen vnd Verwhondten Priestern verlichen vnd dieselben den ordinarijs fürgestellt, dasselb auch zu thuen schuldig gewesen, so sein dannenhero die Jezigen von Aursperg hierzue nicht weniger verbunden, wir auch, als aller in vnsern Erblanden ligenden Gottshäusern obrister Vogt, das widrig zueusehen nit bedacht. Vnd derowegen lassen wir es bey denen in sachen an Sy aussgangnen verordnungen nochmallen vnd für alzeit ganzlich verbleiben, inmassen wir Inen solches auf Iren selbs gebettnen Termin berait beuolhen vnd Inen zum allen vberfluss noch ain Monat lang nach vberantwortung zu praesentierung aines Catholischen Pfarrers angesetzt. — Wass Ir dan ferrer für anzüg, das nemblich Eure Glaubensgenossen voglfrey proclamiert vnd in Acht ⁴ gethan, deren wissen wir vnss noch bisshero nit zuerindern. Souil aber den eingerissnen Freithoff vnd ausschaffung etlicher Personen zu Wippach, auch entlich dern von Crainburg wider den Pfarrer daselbs habende beschwörung anlangt, sollet Ir wissen, das erstlich solche einreissung vnnd ausschaffung auss vnserm aigen wolbedachten beuelh vnd gehaiss, seitenmallen ja bei denen vngehorsamen khain vermanung oder warnung helfen wellen, geschehen. Vnd wie wir es auss billich wolbefuegten vrsach allerdings verbleiben, vnss auch bey vnsern aigenthumblich Stett vnd Märkten nit mass oder ordnung fürsreiben lassen, also werden ermelte von Crainburg oder andere Ir notturfft, wofern Sy beschwärt, bey vnss selbs anzubringen wissen. Dan weil Sie Euch mit dem wenigsten nichts, sondern allein vnss zuegehörig, so habt Ir euch derselben auch gar nichts anzunemen, wollen wir euch zur nachrichtung vnangefüegt nit lassen. Grätz den lezten Augusti anno 97. — An N. die Stende in Crain augspurgisch Confession zuegethan, so vnder jüngst gewerten Landts vnd Hofrechten bei einander versamblet gewesen.

---

⁴ Besede «vnd in Acht» je pisala druga roka.

II.

Ferdinand etc. Was Vns neulicher Zeit von dem Erwölten Bischoff zu Laybach, dem Abbt zu Sittich vnd dir Landdssvizdomb, der Pfarr St. Canzian vnd derselben angehörigen Filialkirchen wegen, für ain gehorsambe Relation vbersendet worden, haben wir der lenge nach vnd darbei den merckhlichen, Vns durch Weykhardten von Auersperg Freyherrn vnd die seinigen, zumal aber seinen bey gedachter Pfarr bis dato aufgehaltnen Sectischen Predicanten Hansen Snoilscheckh, erwisnen strafmäsigen vngehorsam vnd verschimpfung vnserer Verordnung mit mhererm vernomben. Welche temeritet denn also geschaffen, das wir billich die darauf gehörige einsehung, zuerhaltung vnserer Landthsfürstlichen autoritet khaines wegs vnderlassen khönnen, wie wir denn Ine von Aursperg bei diser ablaufenden Posst zu vernembung der vrsachen solcher seiner widerseztlichkhait alhero citirt. Damit aber auch im vbrigen die gebüer in alweg gehandelt vnd gemeldte vnserere rechtmässige Verordnungen vollzogen vnd handtgehabt werden. So ist vnser gnediger beuelch, dass Ir dem ordenlich eingesetzten Pfarrer, der Pfarr vnderthanen, von newen der Ordnung nach, widerumb einantwortet, die verkhreizigten güeter lediget, die etwo weggenombene Fexung, Viech vnd anders, so von der Pfarr entzogen worden, Ime restituiren lasset, vnd Ine bei demselben sowol, als andern seinen Pfarrlichen gerechtighaiten, durch alle mitl vnd weg, wie Ir am bessten wisst, würckhlich schüzet vnd handthabet. — Verrer ist vnser will vnd beuelch, dass Ir den ehegenandten Predicanten in vnserm namben, seiner begangnen vnleidenlichen vnd alzu groben vngebür wegen, aus allen vnsern Fürstenthumben vnd Landen alssbaldt auf Ewig bandisieret, vnd Ime darzue Acht tag solcher gestaldt ansetzet, wann Er, nach verstreichung derselben, weiter zubetretten, das Er stracks eingezogen vnd alssdann leyb vnd leben verwercht haben solle. Immassen Ir denn auch neben derselben ausschaffung alssbaldt auch zugleich auf seine güetter greiffen vnd ehgedachten Pfarrer durch des Predicanten verursachung erlittenen schäden vnd entnombnen Zehendts, vergnüegen, darneben auch auf Ine Predicanten ganz vleissige achtung geben, vnd imfall Er nach den bestimbten Acht tagen zuerforschen, Ihne ohn alles mitl vnd die wenigste verschonung gefencklich einziehen, wolverwharlich enthaltten lassen vnd vnserers weitem gnedigisten

beschaidts erwartten wöllet. — Also sollet Ir Euch auch gedachtes von Aursperg aufbruchs in der stille mit vleis erkundigen, vnd wann Er auf berürte vnser Citation alhero verraist sein wirdet, alssdann seinen Pflieger vnd Schreiber Hansen Peer für Euch von vnserwegen zuerscheinen erfordern vnd Sy nach gestaldt Irer Verantwortung vnd bekhandtnus aintweder verarrestiren oder gar in die verhaftung nemen vnd Vns folgundts in einem vnd dem andern Eur gehorsambe erinderung vnuerzögenlich zuekommen lassen. Als Ir Ime dan vnsern gnedigisten verthrowen vnd Eurere erkhennten bescheidenheit nach allenthalben wol rechts zuthun wissen werdet. — Also sollestu Landssverwaltter auch alle, durch den von Aursperg, denen armen vnderthanen, aufgeladene vnbilliche newerung stracks abschaffen, auch alle betrengnusse, mit sondern ernst abstellen, vnd darob sein, das Er Inen alles, was Er von Inen durch Peenfall genommen, wider restituire, vnd die gefangene stracks auslasse. Daran etc. Grätz den 25. July anno 98:

An Sigmunden von Egg Freyherrn Landtssverwalter vnd den Vizdomb in Crain.

Praznovanje oglejskih svetnikov v ljubljanski škofiji.

Zapisal A. Koblar.

Narodna knjižnica pri sv. Marku v doževski palači v Benetkah hrani brez števila listin in rokopisov, med katerimi se bode marsikaka zgodovinsko važna drobtina dobila tudi za našo domovino, kadar bode knjižnica bolje urejena. Zdaj pa iskanje takih drobtin vzame veliko časa. Iz zbirke rokopisov v oddelku: Fontanini, Class. XIV., Cod. LI., list 157. in 158. sem prepisal v omenjeni knjižnici nastopno listino, ki nosi naslov: «De Sanctis Aquileiensibus, quorum officia in sua Ecclesia celebrari petit Episcopus Labacensis.» Listina je sicer le prepis in nima datuma, a iz drugih okoliščin se more določiti, da je ljubljanski škof Žiga grof pl. Heberstein (1683 — 1701) okoli leta 1698. o tem poslal pismo sveti stolici v Rim, želječ dobiti duhovnikom ljubljanske škofije dovoljenja, da bi v svojih duhovnih molitvah smeli praznovati nekatere oglejske in druge svetnike, kakor je bilo že prej v navadi. Listina slöve:

«Urbs Labacensis, Emona olim dicta, intra dioecesim urbanam Patriarchae Aquileiensi adhuc comprehendebatur anno 1461. Nam eius Episcopatus, anno eodem erectus, a Pio II. ideo subiectus fuit Patriarchae Aquileiensi, quia stabat in eius dioecesi; licet post Sexenium in gratiam Friderici IV. Imperatoris, Romanae Sedi illum immediate remisit Paulus II., ut legitur apud Vghellum tomo quinto Italiae Sacrae pag. 1156.

Quare anno 1461 in eadem vrbe Labacensi recitabantur officia dioecesis Aquileiensi, quemadmodum hodieque recitantur in ceteris locis Provinciae Carnioliae, Aquileiensi Patriarchae subiectis, cuius quidem Provinciae caput est eadem vrbs Labacensis. Sancti vero, quorum officia Labaci tunc temporis aequae ac in reliqua dioecesi Aquileiensi recitabantur, utique sunt multi ex illis, qui indicantur in folio Sacrae Rituum Congregationi exhibito nomine Episcopi Labacensis, petentis suae Ecclesiae impertiri seu potius renouari facultatem recitandi eadem officia, nempe Sanctorum Martyrum Hilarii Episcopi Aquileiensi et Taciani eius Diaconi, Sancti Maximi Episcopi Emonensis, seu Labacensis, sancti Pelagij Martiris item Emonensis, sanctorum Primi et Feliciani martyrum, Sanctorum Acatij et Sociorum martyrum, Sanctae Margarithae Virginis et Martyris, Sancti Valeriani Episcopi Aquileiensi, Sancti Paulini Patriarchae Aquileiensi, et Sancti Rochi Confessoris.

Horum Coelitum officia reperiuntur in Breviario ad vsum dioecesis Aquileiensi calamo exaratis ante artis typographicae inventum, quod primo apparuit anno 1460, quo tempore Labacus erat adhuc intra dioecesim Aquileiensem. Post vero artem typographicam eorundem Sanctorum officia impressa occurrunt in Breuiario ad vsum dioecesis Aquileiensi edito Venetijs per Andream de Torresanis de Asula anno 1496. Quare si Ecclesia Labacensis isthaec officia recitabat anno 1460 tanquam membrum eius dioecesis, in qua etiamnum recitantur, aequum videri potest, vt rursus ad eandem Ecclesiam extendatur facultas recitandi illa eadem officia, quae olim recitabat: haec enim recitantur in Vniuersa Dioecesi Aquileiensi non ex noua aliqua concessione a tempore Beati Pontificis Pij V. impetrata, qui antiquis et peculiaribus Breviarijs remotis, Romanum divulgari iussit, vt cauetur in eius Constitutione LXIV, sed quia ducentis annis, antequam ea Constitutio ederetur, in illa eadem Dioecesi recitabantur, ibi enim § 5. permittuntur illa officia, quae ducentorum annorum antiquitatem praeferunt:

quod cum sanxerit Pius V. anno 1568, voluit eam antiquitatem referri ad annum usque 1368. Si ergo Labacensis Ecclesia stabat in dioecesi Aquileiensi anno adhuc 1460, consequens est, longe ante Bullam B. Pij V. ab illa recitata fuisse eadem officia, quae modo iterum recitare cupit.

Hic vero sciendum est, huius officia Sanctorum dioecesis Aquileiensis, quadruplicia esse, seu ob aliquam ex quatuor causis mox recensendis, ibidem celebrari. Primo, quia fuerunt Episcopi vel Sancti Aquileienses. Secundo, quia in Patriarchali Ecclesia adsunt eorum insignes Reliquiae. Tertio, quia sunt Patroni. Quarto, quia est vetus consuetudo.

I. Jam vero quoad Sanctos, de quibus agere institueramus; Sancti Hilarius et Tacianus Martyres, quorum mentio extat in Martyrologio Romano die XVI Martij, Aquileiae, ubi sunt eorum Reliquiae, martyrium passi sunt sub Numeriano, et eorum officium sub ritu duplici celebratur in eadem dioecesi, ubi coluntur etiam, ut Patroni Comitatus amplissimi Goritiensis, qui territorio Labacensi est finitimus.

II. Sanctus Maximus, Episcopus et Martyr, habetur pro Patrono Ecclesiae Labacensis, et in dioecesi Aquileiensi eius officium celebratur sub ritu duplici die XXIX Maij, qua die proprio officio colitur etiam in Ecclesia Januensi ex Apostolica concessione ex mandato Stephani Cardinalis Duratij, Januensis Archiepiscopi, ut legitur in officiis propriis eiusdem Ecclesiae, etenim ossa eiusdem Sancti Maximi, atque etiam Sancti Pelagii, de quo mox agam, ex Istria in urbem Januensem translata fuerunt tempore Urbani VI., ut in iisdem officijs, a Sede Apostolica approbatis, narratur, quod quidem sufficere potest, etiamsi de Sancto Maximo non meminerit Romanum Martyrologium.

III. Sanctus Pelagius Martyr, de quo meminit Martyrologium Romanum die 28. Augusti, colitur in dioecesi Aquileiensi sub ritu duplici, tanquam Patronus, quo nomine Labacenses eum venerantur; fuit enim eorum Civis, nempe Emonensis, ut legitur in eius Martyrij actis non adhuc editis. Eius officium proprium, ut diximus, celebratur in Ecclesia Januensi.

IV. Sancti Primus et Felicianus martyres, passi sunt Romae sub Diocletiano et eorum sacra pignora Aquileiae servantur, ideoque in eius dioecesi coluntur officio duplici die nona Junij, qua die memorantur in Martyrologio Romano.

V. Sancti Acatius et Socij coluntur in eadem dioecesi sub ritu semiduplici die 22. Junii et de iis fit mentio in Martyrologio Romano die 21. eiusdem mensis.

VI. Officium Sanctae Margaritae Virginis et Martyris die XX. Junii celebratur ritu semiduplici in dioecesi Aquileiensi ex consuetudine. De ea Martyrologium Romanum die XX. Julij.

VII. Sanctus Valerianus, Aquileiensis Episcopus, prostat in Martyrologio Romano die XXVII Novembris. Fuit coëvus Sancti Hieronimi, qui eum non semel laudat. Colitur in eadem dioecesi tanquam metropolita.

VIII. Sanctus Paulinus, Patriarcha Aquileiensis, colitur in Dioecesi Aquileiensi sub ritu duplici die XI. Januarij. Doctrina et sanctitate celeberrimus fuit sub imperio Caroli Magni, qui eum valde suspexit. Haereses oppugnauit, concilia celebrauit, et immunitatem ecclesiasticam defendit, vt ex scriptoribus contemporaneis colligit Bollandus tomo primo Januarij pag. 713. In antiquis martyrologiis post annum Cardinalis Baronii repertis, eius memoria passim occurrit, vt in Germanico, in Ultrauiuno, in Treuirensi apud Bollandum pag. 718 num. 27.

IX. Sanctus Rochus in Dioecesi Aquileiensi ex consuetudine colitur 16. Augusti ritu duplici, de quo sub eadem die meminit Martyrologium Romanum.

Accedunt et aliae causae, propter quas videtur posse concedi huiusmodi facultas Ecclesiae Labacensi. Hae vero sunt, quod in iisdem oris iisdem Sancti passim colantur. Etenim de Sanctis Acatio et Socijs in Cathedrali Labacensi celebratur Missa votiuia et hymnus Ambrosianus decantatur propter insignem victoriam de Turcis olim relatam. Eorundem festum celebratur et ritu semiduplici in dioecesi Ratisponensi.

Sancta Margaritha a Carniolis colitur, et in proxima dioecesi Salisburgensi eius festum celebratur sub ritu duplici, a sacra Rituum congregatione adprobato die 16. Julij anno 1677.

Sanctus Rochus habetur ut Patronus Labacensium ab anno 1647, quo ei votum voverunt propter luem contagiosam eique Ecclesiam propriam aedificarunt, ad quam solemnis totius vrbs processio quotannis concurrat. Eius festum sub ritu duplici celebratur etiam in dioecesi Viennensi ex concessione Sacrae Congregationis diei 13. Septembris 1649. Nullum vero ex supradictis officiis habet quicquam de proprio, quemadmodum habebant ante B. Pium V.

De ceteris Sanctis, quorum officia postulat Episcopus Labacensis, difficultas esse non potest, cum eorum singula recitentur in dioecesibus Labacensi proximis ex indultis Sacrae Rituum Congregationis.

Sic officium S. Cunegundis Imperatricis celebratur in dioecesi Salisburgensi ex decreto diei 16. Julij 1672. In Passaujensi diei 13. Septembris 1646.

Officium S. Ruperti, Episcopi Salisburgensis, celebratur in dioecesibus Salisburgensi, Passaujensi, Ratisponensi ex decreto 16ae Julij 1672.

Officium Sanctorum Floriani et Sociorum Martyrum celebratur in dioecesi Passaujensi et Viennensi ex decreto 13. Septembris 1646.

Officium S. Maximiliani Episcopi et Martyris celebratur in dioecesi Ratisponensi et Viennensi ex decreto 13. Septembris 1646.

Officium S. Leopoldi, Marchionis Austriae, celebratur in dioecesi Passaujensi et Viennensi ex decreto diei 13. Septembris 1646.

Officium Sancti Virgilii, Episcopi Saliburgensis, celebratur in vtraque dioecesi, Salisburgensi et Passaujensi, ex decreto 16 Julij 1672.

Mali zapiski.

Rodovina Flödnig. Meseca aprila l. 1894. je umrl v Budapešti zadnji potomec precej stare plemenite kranjske rodovine, baron Adolf Flödnig. Ta rodovina se je zvala prvotno Pernburg. Plemstvo so dobili dné 29. junija 1599. l., in vitezi so postali 29. oktobra 1665. (Freiherrl. Taschenbuch, sub Flödnig.) Ivan Peer pl. Pernburg, glavni prejemnik kranjske dežele, je dobil dné 1. maja 1674 v zastavo grajščino smlejsko, katero je imel že nekaj let za 3000 gold, na leto v najemu, od vdove Ane Elizabete grofice Auerspergove, roj. baronice Moškonove. O njem poroča njegov sodobnik, naš kronist Valvasor (XI. 139), da namerava sezidati novo četverovoglato grajsko poslopje ter na vsakem voglu postaviti stolp. «so dass im Noth-Fall Einer den Andren defendiren kann». Umrl je Ivan Pernburg l. 1687., zapustivši ženo Margareto in nekaj nedoraslih otrok. Ta Margareta Pernburg, roj. Kozlerjeva, je dné 6. decembra 1689. l. kupila od vdove grofice Auerspergove in njenih sinov: Volka Jakoba, Frančiška Antona in Ditriha Smlednik za 83.780 gold. 27 kr. in 1 vinar ter ga dala l. 1695. v najem varuhu svojih otrok, Ivanu Ludoviku pl. Raspu, čegar soproga Rozina Terezija je bila hči Pernburgova. Ob tem času, namreč dne 5. septembra 1698., je bila rodovina Pernburg povzdignjena v baronski stan s pridevkom Flödnig, in Ivana pl. Pernburga sin, Ivan Adam baron

Flödnig, je prevzel posestvo okrog l. 1700. Po njegovi smrti, okoli leta 1726., je njega soproga Terezija roj. baronica Roden imela Smlednik v najemu, dokler ga ni prevzel njen sin Karol Jožef l. 1733. Ta je imel že jako mnogo posla z upornimi kmeti. Umril je dné 10. avgusta 1755 l. v 45. letu svoje starosti in leži pokopan na smlejskem pokopališču, kar kaže nagrobni napis na desno stran grobne kapele baronov Lazarinijev. Po Karola Jožefa smrti je prišel Smlednik v roke njegovi materi Tereziji, zopet omoženi baronovki Moškon, katero smo že onstran omenili. Ta je v svoji oporoki z dné 23. oktobra 1762. l. ustanovila na grajščini smlejski fidejkomis za svoje vnuke: Ivana Nepomuka, grenadirskega stotnika v c. kr. grof Thürheimovem pešpolku, Jošta, obristvahtmajstra v nemško-banatskem graničarskem polku, in Frančiška Jožefa. Po sporazumljenju omenjenih treh dedičev pa se je l. 1782. določilo samo 20.000 gold. konv. den. za fidejkomisni kapital, ostala vrednost posestva se je pa proglasila za alodij. Frančišek baron Flödnig je prevzel grajščino po smrti baronovke Moškon l. 1763., a ker je bil še mladoleten, je bil iz začetka pod varuštvom Leopolda Schwaba pl. Lichtenberga. Frančišek Flödnig je razširil grad, olepšal vrt in zasadil pred gradom l. 1779. drevored na mestu, kjer so prej stale hiše Jožefa Knifca, Matevža Kodermana in Jurija Zajca. Opraviti je imel mnogo s kmeti, ki so se mu večkrat uprli, zlasti v letih 1781. in 1782. Naposled se je zadolžil, tako da je prišel dné 1. maja 1792. l. v konkurz, in dné 19. novembra 1795. l. je prodal vso konkurzno maso baronu Frančišku Lazariniju. Dva portreta Frančiška barona Flödnig-a se nahajata v deželnem muzeju kranjskem (soba št. 17 na levi steni št. 9 in 12). Jeden nosi napis: Franciscus L. B. de Flednig, Carniolus 1765. — Zgoraj omenjenega Jošta, ki je umrl dné 12. julija 1789. l., sin, Karol, je vzel v zakon Frančiško, hčer Jurija Tahy-ja pl. Taha in Jarkö, ter si priženil posestvo v Allatyanu na Ogerskem. Karolova sinova Edvard in Adolf sta bila zadnja svoje rodovine. Edvard je umrl dné 26. februarja 1890. l., star 77 let, Adolf pa meseca aprila 1894. l. tudi v visoki starosti. — Večino teh podatkov sem dobil iz grajskega arhiva v Smledniku.

F. L.

Zadruga ljubljanskih voznikov, imenovanih «Fliegenschützen». O tej davno pozabljeni zadrugi se ni bralo še nikjer nič. «Fliegenschützen» so bili vozniki, ki so do leta 1787. jedini imeli pravico, razvažati po hišah ves po Ljubljani z Vrhniko in Iga v Ljubljano pripeljani les, tesarski in oni za kurjavo. Proti koncu minulega stoletja je magistrat ob priliki dejal, da so imeli «Fliegenschützen» to izključno pravico, odkar je menda Ljubljana stala. Celo taki, ki so imeli svojo vozno živino in svoje vozove, so morali za prepeljavanje lesa in drv najemati «Fliegenschützen». Te prekornostne predpravice jim je zadnjikrat potrdila Marija Terezija l. 1767. — Ime «Fliegenschützen» je vzrastlo najbrž iz ljudske dovtipnosti srednjeveških Ljubljančanov prav tako, kakor mnogo drugih srednjeveških

izrazov. Morebiti so jih imenovali Ljubljanci «mušje strelce» zato, ker so z biči streljali po muhah. Ali je morebiti razlagati drugače? Pri voznikih je pokveka z bičem «flikati» še zdaj v navadi. — Da niso mogli ti vozniki meščanov s preslabim nakladanjem slepariti, premerila jim je mestna gosposka vozove natanko na dolžino, širjavo in višino ter vžgala vanje mestni grb. Voziti so smeli le s takimi cimentiranimi vozovi. Stali so in čakali na zaslužek na določenih krajih, kjer so se izkladala drva in les: 1.) na Žabjaku, 2.) pri vicedomskih vratih (blizu sedanje «Tonhalle») in 3.) pri špitalskem mostu (pred sedanjo frančiškansko cerkvijo). Tukaj se ni nihče drugi predrznil odpeljati le naročaj drv! A zato izključno pravico pa so morali «mušji strelci» storiti tudi mestni gosposki mnogo dela zastonj. Delali so tlako, za katero so se pogodili z magistratom ob priliki, ko jih je ta sprejemal v zadrugo. Proti koncu minulega stoletja je dejal ljubljanski magistrat v jednom svojih poročil, da je bilo že od starodavnih časov sem (seit undenklichen Zeiten) vsacemu «mušjemu strelcu» opraviti za mesto po 50 voženj v letu. Kar jih je kdo opravil čez to število, plačeval jih je magistrat po 3 solde od voza. Neprijetno za voznike je bilo le to, da je bilo število tacih voženj neomejeno; morali so jih najbrže opraviti, kolikor jih je magistrat zahteval od njih; odškodnina treh soldov za voz pa ni bila v nikakem razmerju s tedanjo veljavo denarja. Vozili so opeko, kamenje, pesek, apno, les itd., kadar je mesto kje kaj zidalo. Tudi za vožnjo iz «Mestnega Loga» ni služil «mušji strelce» več kot 3 solde ali dobra dva krajcarja starega denarja. Dostikrat pa je bilo treba iti z živino in vozom tudi iz mesta, n. pr. kadar je odvažal odganjance (Schüblinge). Dostikrat so zamudili «mušji strelci» pri tem poslu po ves dan in seveda tudi zaslužek jednega celega dne. Taka vožnja se jim je zaračunjala pač za več mestnih voženj, toda nikoli ne več kot za tri vožnje. Do leta 1780. so imeli «mušji strelci» tudi dolžnost, pometati nekatere mestne ulice in odvažati smeti. To dolžnost sta imeli tudi dve drugi zadrugi: zadruga sodarjev (?) (Fafszieher) in zadruga stolonoscev (Sesselträger), pa magistratni sluge in beraški strahovi. To ni bilo ravno težavno, pač pa nekoliko neprijetno. Pometanje ulic je bil namreč tiste in prejšnje čase nekako nečasten opravke zato, ker so za to v kazen obsojali nesramneže in manjše zločince. Težavna ravno ta dolžnost ni bila, ker se za snago po mestih v prejšnjih časih niso dosti menili in so ljubljanske ulice še v minulem stoletju pometali le po dvakrat v letu (za procesijo na Veliki petek in za ono o sv. Telesu), čeprav je bil promet takrat neprimerno živahnejši, kakor danes, in se je posebno v sejmih privedlo v mesto veliko nesnage. Mnogo so jo pa prouzročili tudi patrijarhalni odnošaji. Pometali so 1.) tisti, ki so stali na Žabjaku: Šentjakovski trg in vsa Florijansko ulico; 2.) oni na Bregu pri vicedomskih vratih: Novi Trg, Nemške ulice in Križevniški trg; 3.) pred špitalskim mostom stoječi pa:

Veliki trg od vodnjaka dalje proti stolni cerkvi in pa trg pred sedanjo gimnazijo. Tako je bilo do leta 1780., ko se je snaženje mesta dalo v zakup. «Mušji strelci» so imeli naslednjih pet let le še dolžnost, da so nametane smeti odvažali, vsak po deset voz na leto. Vse te dolžnosti so bile sicer neprijetne, a «mušji strelci» se jim niso upirali, ker jim je zagotovljena vozna predpravica nosila jako dober zaslužek. Kako jim je šlo, kaže njih prislovica, katero so radi izustovali: «Kmet orat, mi pa spat; kmet kosit, mi pa pit». Kako dobro da so se počutili, kaže pa tudi njih obupnost in jadikovanje, ko je cesarski ukaz dne 11. julija 1787. njih zadrugo preklical ter dal prevažanje lesa in drv vsakemu na prosto voljo, tudi kmetom, ki so to priliko porabili ter vozarili za manjšo ceno, kakor prej «mušji strelci». Le-ti so tarnali in prosili, naj se jim iz nova osnuje razpuščena zadruga. Ko so pa videli, da je vse moledovanje zastonj, poskočili so s ceno, češ, da sicer ne morejo živeti. S tem pa so le še bolj zagazili. Nekoliko na bolje se jim je obrnilo po smrti cesarja Jožefa II. Sicer se jim je dovolilo, osnovati zopet zadrugo, a ne več s tistimi pravicami, kakor poprej, kajti kmetje in trgovci, ki so si omislili za svoje potrebe konje in vozove sami, so jim skrhali zaslužek popolnoma. Po dolgem pobotavanju jim je magistrat leta 1794. naposled vendar le potrdil nov tarif. Ob tej priliki izvemo tudi nekoliko o tedanjih zaslužkih v Ljubljani. Po tem tarifu se je plačevalo od voza drv, in sicer od skladišča pri čevljarskem mostu v Židovsko ulico — po 7 kr., v Gosposko ulico in na Novi Trg — po 8 kr., do Nemških vrat (pred Križevniki), v Salendrove in Nemško ulico — po 9 kr., do stare poštno ceste od Nemških vrat dalje — po 12., v vse Gradišče pa — po 10 kr.* Popolnoma je zaspala zadruga «mušnjih strelcev», če ne prej, pa v francoskih časih. Med akti francoske dobe nisem naletel nanjo nobenkrat več.

J. Vrhovec.

Znamenita hiša v Kamniku. V zgodovinskem oziru je imenitna hiša št. 23 v Kamniku. Pod okni v prvem nadstropju te hiše se nahaja namreč pet plošč z gotskimi reliefi. Štiri plošče so na pročelju hiše, ena pa pod prvim oknom na ulici, ki se zavije s trga na desnico. V knjižici «Kopališče in Kneippovo zdravilišče v Kamniku» 1893 beremo na str. 21.: «Pri drugi hiši (to je od šole proti severu) na desni vidiš pod oknji (!) vzdane štiri plošče z gotskimi reliefi, katere so bile poprej v stari mestni zbornici.» — V knjigi «Kamnik», sestavljen Ljudevit Stiasny 1894., se nahajajo slike teh štirih reliefov; pod slikami bereš: «Gotiški relief bivšega rotovža» (str. 24, 25, 28, 29). — Te kratke vrstice niso natančne. Ne vem, odkod so posnete, morda iz nemške knjige «Bilder aus Krain I.». Tu poročam, kar je meni o teh ploščah znano: Pred leti, ko je živel še pokojni lastnik te hiše, g. Francišek Seničar, vprašal sem

* Mestni arhiv ljublj., fasc. 49 in fasc. 99.

ga, odkod so te plošče. Odgovoril mi je nekako tako-le: «Te plošče so že od nekdaj na zidu. Dekan Križaj, dr. Samec in vitez Schneid so me opozorili na te redke in znamenite okraske. Štiri teh plošč sem dal očistiti in plačal za delo devet gold. Neki tujec mi je ponujal zanje 200 gold. in trdil, da je hiša iz 13. veka.» Te besede se mi zdé verjetne, ker je ena plošča, ki predočuje par jelenjih rogov, še vedno pod beležem in ni nikakega sledú, da bi bila pozneje vzdana. Da je hiša zelo stara, je tudi možno, ker sta bila ta in sosednja hiša dva dvorca, namreč gorenjegrajski in mekinski dvorec. Ko so l. 1884. hišo popravljali, našli so v levi pritlični sobi pod beležem slikane stene. Slike so največji zidarji uničili. Vprašal sem g. F. S., če vé, kaj so predočevale. Dejal je, da lovske prizore. Te slike so bile seveda iz poznejše dobe, morda iz dobe Almanaka (Alemaka), ki je udomačil na Kranjskem nizozemsko slikarstvo. — Neki starec mi je tudi pravil, da je bila v francoski dobi v tej hiši francoska blagajna, in sicer v prvem nadstropju, kjer se še dandanašnji nahajajo pred neko shrambo železna vrata. — Dobro bi bilo tudi peto ploščo, katero je skoraj vsak prezrl, očistiti in posneti. Znamenito je tudi kamnarsko znamenje na enem kamnu. Podobno znamenje sem zasledil tudi v nekem kamnu malograjskega zidu pod kapelico.

Viktor Steska.

Veronika z Malega Gradú. V knjigi «Kamnik», katero je sestavil g. Ljudevit Stiasny, čitamo na str. 146. in dalje pripovedke o malograjski Veroniki in na str. 149 sledeče vrstice: «Bodisi s to Veroniko, kakor hoče, to je pa vendar resnično, da se kamniški mestni grb, odkar ljudje pametijo, slika tako, da pod velikimi mestnimi vrati leži ženska podoba s kačjim repom.» Naj povem na kratko svojo misel o tej Veroniki. Celjski grofi so imeli obširna posestva tudi na Kranjskem kot dediči ortenburških grofov. Tudi Kamnik in Kočevje sta bila njih lastnina. Znano pa je, da se je Friderik Celjski skrivaj poročil z Veroniko Deseniško. Oče njegov, Herman II., ga je zato sovražil, in dal naposled Veroniko v kopeli vtopiti. Narod je izvedel o nasilni smrti Veronike Deseniške. toda vzrok mu je bil neznan. Začel si je torej po svoje razlagati smrt te zanj znamenite osebe, in nastale so o njej pripovedke. Take pripovedke se nahajajo v Kamniku, v Kočevju in morda še kje drugod, kjer so bili Celjani lastniki kakega gradú. Zato nima kamniški mestni grb s to Veroniko nič opraviti. Grbi navadno predstavljajo patrona dotičnega mesta. V Kamniškem mestnem grbu se nahaja najbrže sv. Marjeta, ki se slika kot premagalka peklenskega zmaja.

Viktor Steska.

Črna šola. V knjigi «Agram und Umgebung» 1892, sp. Adolf Hudovski, beremo na str. 34: Na mestu nadškofovskega semenišča je stala nekdaj kurija kanonika Frančiška Filipoviča. Ta je bil premagan in vjet kot načelnik vojnega oddelka proti Turkom pri trdnjavi Ivaniču. Turki

so mu ponudili svobodo, ako se drago odkupi, ali pa, če vsprejme mohamedanstvo. Ker odkupnine ni zmožel, zatajil je vero. Razsrjeni škof Draškovič je dal nato njegovo kurijo počrniti in je pozneje premestil vanjo semenišče. Ljudstvo je imenovalo odslej to semenišče črno šolo, bogoslovce pa sploh črnošolce. — Od Hrvatov smo torej vsprejeli to ime tudi Slovenci.

Viktor Steska.

Slovstvo o domoznanstvu slovenskih dežel.

Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichts-Quellen, 1894, 26. Jhrgg., str. 34—53: *Zum windischen Bauernaufstande des Jahres 1573.* Von Dr. Anton Mell. Str. 74—107: *Aus den Rathsprotocollen der Stadt Cilli.* Von A. Gubo.

Carinthia, 1894: *Die Appellativa von gora und dolū in den Ortsnamen Kärntens.* Von Prof. Joh. Scheinigg, str. 22 in 59.

Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, 1894, 24. zv., 5. seš.: Josef Szombathy: *Neue figural verzierte Gürtelbleche aus Krain.*

Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in Oesterreich, 1894, II. seš.: *Beiträge zur Geschichte des Protestantismus in Istrien und Triest.* Von Dr. E. Schatzmayr. Str. 58. — *Die slovenischen protestantischen Ritual-Streit-, Lehr- und Bekenntnis-Schriften des XVI. Jahrhunderts.* Von Dr. Th. Elze in Venedig. Str. 135.

Katolički List, 1894, br. 47. in 48.: *Njekoliko bilježaka biskupa Hrena, priobčio J. Barlè.*

Dom in Svet, 1894. — Č. g. Fr. Pokorn je v letošnjem letniku tega časopisa priobčil zanimive krajepisno-zgodovinske črtice o Loki in njeni okolici. V znanstvenem oziru bi bil spis več vreden, ako bi bil pisatelj navedel bolj natanko vire, katere je rabil. Pri sestavi opisa kapucinskega samostana v Škofji Loki mu je n. pr. služila rokopisna knjiga, ki leži v ondotnem samostanskem arhivu in nosi naslov: «Der Anfang dieses Closters zu Bischoff Laakh Anno 1704.» Med naštetimi dobrotniki, ki so pomagali ustanoviti samostan, stoji ondi na prvem mestu: Josip Anton Evzebij, baron pl. Halden, loški glavar, ki je podpiral delo na vse strani in dal napraviti veliki altar z lepo podobo sv. Ane in v prvi kapeli altar sv. Marije Pomagaj, dalje je podaril pozlačen kelih in vse podobe za refektorij in sploh za samostan. Iz grajščinske blagajnice je dovolil podpore l. 1709. in 1710. po 900 gold., l. 1711. pa 930 gold. Njegova soproga Marija Ana (njena patrona je v velikem altarju), roj. pl. Sterling, je dala altarjem opravo in njuna hči, Marija Klavdija, mnogo svojega vezanja.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko«.

Tiskala Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg v Ljubljani.

